

Levéltárosok Lapja

a Törvényhatósági Levéltárosok Országos Egyesületének
hivatalos értesítője

I. ÉVFOLYAM

Szerkesztette:

DR. ALAPI GYULA

KOMÁROM

1914

M. M. MUZEUM AKOHVY TARA
19 14 492

Az országos levéltári fogalmazói vizsga.

Országos egyesületünk tagjai közül többen érdeklődtek szerkesztőségünkél az országos levéltári fogalmazói vizsga anyaga iránt. A tudakozódóknak erre nézve külön-külön is válaszoltunk, ez alkalommal pedig e helyen is megírjuk részletesen a tudnivalókat.

Az 1883. I. t.-c. 13. §-a, melynek az a 60/1876. B. M. eln. sz. rendelet szolgált alapul, foglalkozik a fogalmazói szakvizsgálattal, mely ezidőszerint a m. kir. országos levéltárnál s a bécsi cs. és kir. udvari és házi levéltárnál fogalmazói szakra képesít; a vármegyei és városi törvényhatósági levéltáraknál pedig az 1912. LVII. 11. §. és LVIII. t.-c.-nek (B. kimutatás) rendelkezései a VIII. fizetési osztályt nyitják meg az ezzel rendelkező főlevéltáros előtt, főispáni előléptetés és miniszteri jóváhagyás esetén; valószínű, hogy nemsokára kötelezővé is teszik a törvényhatósági levéltárosi állások betöltésénél is a fogalmazói vizsga letételét, a most érvényben levő, de célszerűtlen levéltárkezelői vizsga helyett.

A vizsga letételének előfeltétele a jogi vagy legalább a bölcsészeti tanulmányok elvégzéséről szóló abszolutórium, azonban királyi engedéllyel esetleg a teológiai végzettség is elfogadtatik.

Ezen szakvizsgálat tárgyai: a magyar történelem, a magyar és latin paleographia, diplomatika, latin nyelv, magyar közjog, főtekintettel az 1848. előtt fennállott viszonyokra.

Megfelelő tankönyvek. Magyar történelemből Mangold oknyomozó története (a kútfők alapos tanulmányozásával együtt). célszerű néhány monografiát is átnézni.

A magyar paleografia megismerhető Szalai Ágoston: „400 magyar levél a XVI. századból” című munkájából, a hozzácsatolt facsimilék kilenc táblázatáról. Megjelent 1861-ben a Magyar Levéltár I. kötetében. Feltalálható a Nemzeti Múzeum könyvtárában is.

A latin paleografia sikeresen tanulmányozható a Horváth Arpád diplomatikai irástanából s az azzal kapcsolatos facsimilékről. (Kapható az antiquáriusoknál is.) Sok régi irás-hasonmás található a millenniumi magyar történetben, a pannonhalmi rend-történet kötetében s Fejérpataky dolgozataiban. (Értekezések a történettudományok köréből c. akadémiai füzetekben.) Természetesen eredeti oklevelek vizsgálata is ajánlatos.

A diplomatika, diplomatikai kortan és pecséttan Fejérpataky László egyetemi előadásairól készített jegyzetekből tanulható. Részben Horváth Arpád három füzete is megfelel (A kortanban fontos az oklevelek dátumának megfejtése.) A törvény hiányos rendelkezésénél fogva a címertan ugyan nincs kötelezőleg felvéve a vizsga tárgyai közé, de a levéltárosi munkakör természeténél fogva célszerű ismerni Bárczay Oszkár heraldikai kézi könyvét s Varjú Elemérnek erre vonatkozó bíráló észrevételeit. (Turul, 1898. 79. l.)

A latin nyelv gyakorlása céljából előnyös dolog a Tripartitumot fordítani. Egyébként a levéltári foglalkozás elég módot nyújt a régi oklevelek és közigazgatás stílusának elsajátítására.

Közjogból alkalmas tankönyv pl. Kiss István volt egri professzor történeti rendszerű műve. Egyházjogból szintén valamely történeti irányú munka, Konek Antal régibb kiadása. (A magyar egyházi jogviszonyok ismerete szükséges.) Magánjogból Wenzel Gusztáv könyve. Ajánlatos Szvorényi latin nyelvű egyházi köz- és magánjogának forgatása, a nyelvgyakorlat szempontjából is. (Megjelent Veszprémben 1803-ban és 1804/5-ben. Mindezek mellett úgyszólván nélkülözhetetlen Timon Akos nagy jogtörténete.

A vizsgára célszerű már egy hónappal előbb határidőt kérni az orsz. főlevéltárnoktól. A háromtagú vizsgáló

bizottság elnöke az országos főlevéltárnok, tagjai: a rangban következő, fogalmazó szakbeli orsz. levéltári tisztviselő és a belügyminisztérium által a történelem és segédtudományai terén kiváló férfiakkól kinevezett bizottságnak egy-egy, esetről-esetre az orsz. főlevéltárnok által meghívandó tagja. E kinevezett bizottság tagjai jelenben: Fraknoi Vilmos dr. püspök, Fejérpataky László dr. udv. tanácsos, egyetemi ny. r. tanár, Kovács Gyula dr. udv. tanácsos, egyetemi ny. r. tanár, Angyal Dávid dr. egyetemi ny. r. tanár, Ferdinándy Geyza dr. honv. min. tanácsos, egyetemi ny. rk. tanár és Illés József dr. az igazságügymin.-hoz beosztott kir. törvényszéki bíró, egyetemi magántanár.

A vizsga, mely díjtalan, az orsz. levéltár kijelölt helyiségében tartatik, mégpedig két nap az írásbeli, egy nap a szóbeli, reggel 9, illetve 10 órai kezdettel.

Az írásbeli vizsgálatnál első napon a vizsgázók egy sorshuzás útján nyert XIII. vagy XIV. századbéli latin s egy XVI. vagy XVII. századbéli iratot írnak le, a rövidítések felfejtésével. Második napon pedig szintén sorshuzás útján valamely magyar történeti vagy jogtörténeti kérdést írásbelileg fejtegetnek egy értekezés keretében. Ezen írásbeli témák mindenkor a belügyminisztérium által hagyatnak jóvá s időnként változnak. Munkaidő egy-egy dolgozatra 5 óra.

A szóbeli vizsgálat — harmadik napon — kollokviumból áll, melyen a pályázó a háromtagú bizottság által a latin nyelvből, latin paleográfiából, magyar paleográfiából, magyar történelemből, magyar magán-, köz- és egyházjogból megvizsgáltatik.

A paleografiai szóbeli vizsgán egy régi latin és magyar iratot adnak olvasni. Ennél fő a numerózus olvasás, a jogi részeknek már a hangban való megkülönböztetése. Azután valamely hazai latin auktort hoznak elő ex tempore fordítás végett. Ha jól megy, ez képezi a vizsgálatot a latin nyelvből, minden további grammatizálás nélkül.

A szóbeli vizsga tartama legalább két óra.

Ezen meglehetősen széles körű ismeretet és speciális érzéket igénylő vizsga letételéhez már előleges levéltári gyakorlat is szükséges. Ezt a törvény is elismeri, midőn a levéltári gyakornokokról szólva azt mondja: „A levéltári gyakornoki intézménynek célja a levéltári pályára készülő ifjaknak gyakorlatilag módot nyújtani, hogy magukat arra kiképezzék és adandó alkalommal megürülő állomásoknál a levéltári fogalmazói vizsgát sikerrel letehessék.”

Ezeket kívántuk legjobb tudomásunk és tapasztalatunk szerint kartársaink tájékoztatásra elmondani.

msj.

Törvényhatósági levéltárak állami felügyelet alá helyezése.

A vármegyei törvényhatóságok államosítását még az előző kormány bejelentette és az új kormány is programjába vette. Ami az államosítás irányelveiből nyilvánosságra jutott vagy a szaklapokban megvitatás tárgyát képezte, abból főszempontként a tisztviselők kinevezése domborodik ki. Ezzel a ténnyel a levéltárosok államiakká lesznek, de nem a levéltárak, melyek a törvényhatóságok tulajdonát tevén, azoknak kizárólagos rendelkezése alatt állanak.

Felesleges közhelyeket idéznénk, ha annak

az állításnak bizonyítására pazarolnánk időt és teret, hogy levéltárak a nemzet közkinccsei. A miveltebb köztudat ezzel ma teljesen tisztában van és számol. A külföldi állami levéltárak éppoly megbecsülésnek örvendenek, mint a múzeumok, s ki merné az Országos Levéltár értékét kevesebbre becsülni a Nemzeti Múzeumnál? Hogy ez így van, elég csak egy adatra hivatkoznunk. Az egész művelt világon elterjedt Baedeker könyvekre. A piros kötésű okos, megbízható és pontos kalauz, mindenütt fel-

említi, sőt kiemeli a fontos levéltárakat, mint a tudomány és művelődés fontos és nevezetes tényezőjét. A most munkában levő magyar Bae-deker is gondoskodik e mulasztásról, honfitársainkkal megismerteti a magyar tudományos intézmények sorában az arra érdemes levéltárakat is.

E kis kitérés után konstatálhatjuk, hogy igen sok törvényhatóság rendkívül becses levéltári anyag felett rendelkezik. Ez anyag eddigelé feldolgozva csak kis részben van. Egyes levéltárosokba csátottak közre a politikai- vagy művelődéstörténet körébe tartozó érdekesebb dolgozatokat a történeti folyóiratokban vagy a helyi lapokban, egyesületi évkönyvekben és értesítőkből. Több vármegye érdemes levéltárosa megbecsülésre méltó irodalmi munkáságot is fejt ki és külön folyóiratban közli az őrizetére bízott levéltár történeti becsű anyagát. Ezek a vármegyék talán el lehetnének állami felügyelet nélkül, mert tisztikarukban, közönségünkben európai érzék van a levéltár megbecsülésére és felismerték annak fontosságát.

Ezzel ellentétben igen sok vármegye van, amely levéltárával nem törődik, azt lehetetlen helyiségekben zsufolja össze és a levéltárat öreg papirosok tárházának tartja. (Arról nem is szólunk, hogy több olyan vármegye és város van, amely levéltára egy részét padláson vagy pincében raktározza el és ezzel a biztos pusztulás veszedelmének teszi ki.) Ezeknek némi felvilágosításul szolgált az 1912. LVII. tc.-nek a levéltári munkát az eddiginél jobban megbecsülő némely intézkedése (képesítési pót-lék, országos levéltári fogalmazási vizsga), mely a törvény indokolásából is kitetszik. A belügy-minisztérium mértékadó tényezői ismerik a levéltári munka értékét és a közigazgatási reform a levéltárosokra bizonyára csak kedvező változásokhoz hozhat: a levéltárosok képesítése kérdésében és ebből folyólag az állás javadalma-zásánál is.

Ezeknek a törvényhatóságoknak nagy szüksége van az állami felügyeletre, mely alól kivételt tenni természetesen nem lehet. A vármegyékre nézve csak megnyugtató lehet, ha multjának okiratos emlékeire szakemberek gyakorolnak felügyeletet és ezt központilag gyakorolja a kormány felügyeleti jogából folyólag. Az autonómia sérelmével sem jár e fel-

ügyelet, hiszen pl. most is gyakorolja a kormány az anyakönyvi másodpéldákra vonatkozólag, és az autonómia ebből semmi kárt nem szenved.

Természetesen az állami felügyelet útján kiderülne a levéltárakkal szemben követett mostoha eljárásnak minden rejtelve s a padlásra és pincébe eldugott rohadó, penészes írásokat is meg lehetne talán menteni.

Fejtegetésünk elején példázódtunk a muzeumokkal. Fényes analógia kínálkozik ezekben a levéltárak állami felügyeletére nézve is. Tudjuk, hogy a Muzeumok és Könyvtárak Országos Főfelügyelősége a király jóváhagyásával kezdte meg és folytatja működését és hatáskörébe tartozik minden jelentékenyebb vidéki muzeum és könyvtár. Állami felügyelet alatt vannak törvényhatósági, városi, egyházi, felekezeti egyesületi, tanintézeti tulajdont tevő könyvtárak és muzeumok. Miért ne lehetnének állami felügyelet alatt a hatóságok levéltárai, amely hatóságok az állami organizmusnak élő és mozgó szervei? Részemről azt hiszem, hogy ennek semmi akadálya s a közigazgatási reformok egyik intézkedését tehetné.

De nemcsak célszerűségi okok szólnak az állami felügyelet mellett, hanem szükségességi posztulátumok is. Csak egyet említünk fel ezek közül: a levéltárak selejtezésének kérdését. Most minden vármegye selejtez, erre szabályzatot készít, ezt jóváhagyás végett bemutatja. És mégis előfordulnak a selejtezésnél nagy és helyrehozhatlan hibák, melyek állami felügyelet mellett ki lennének zárva. Akkor ugyanis a helyszínén szakemberek állapítanak meg a selejtezés, e fontos munkálat tervét, nem pedig laikusok, akiknek jelszava a hely kimélése és lehető kihasználása.

A törvényhatósági levéltárak állami felügyelet alá helyezése nagy erkölcsi haszonnal járna a levéltári ügyre nézve. Emelkednék azok színvonala, megindulna országszerte a rendezési munkálat, ennek tudományu és irodalmi eredménye se maradna el.

A törvényhatósági levéltárak után az eddig jóformán hozzáférhetlen káptalani levéltárakat kell állami felügyelet alá helyezni, illetve azok tulajdonait rendszeres és szakképzett levéltárosi kezelésre kötelezni. ez azonban egész más természetű kérdés és más elbírálás alá tartozik. *Dr. Alapi Gy.*

Serenitas és Celsitudo.

A magyar nyelv a legnagyobb zavarral küzd amikor ennek a két latin címzési módnak a magyar egyenértékét keresi. Nemcsak azért, mivel azok a főnemességi jogok, amelyeket a *serenitas* (serenissimus) és *celsitudo* címekkel ma illetni szokás, a magyar jogban ismeretlenek voltak s csak Festetics Tasziló hercegi rangjához fűzte először öfelsége a „főméltóságú“ címet, hanem különösen azért, mivel a latin kifejezéseknek s a megfelelő német egyenértékű szavaknak (Hoheit, Durchlaucht, Erlaucht) nem minden időkbén azonos az értelme. És figyelemre méltó körülmény, hogy míg a középkorban a *serenitas* német egyenértékese a *Durchlaucht*, mely fejedelmek (Kurfürst) és királyok címe (hazánkban még Zsigmond császárt is „serenissimus princeps“ címmel illetik) és a *Celsitudo* (Hoheit) címnél magasabbnak tartják, addig ma a Hoheit a legmagasabb cím, mely a főherceget illeti meg (fenség, sa altesse), ellenben a *Durchlaucht* cím az 1825. és 1829. évi Bundesbeschluss értelmében az előbbi „reichständig hercegi“ családoknak hagyatott meg, míg az előbbi reichständig grófi családoknak az *Erlaucht* címet adták meg.

A császárok és királyok a Majestät címmel éltek és élnek. Amde általánossá ez a címzési mód is csak a német római szent birodalom megszűntével válik. Addig a királyok címe csak *serenitas* és a *majestas* cím megadásának joga a német-római császárt (imperator) illette meg. Nagy dolog volt ez, még a XVIII. század elején is. El se hinnők, ha közhitű okiratok nem tanuskodnának mellette, hogy koronás uralkodók miként törték magukat a császár kegye után, csak hogy egyszer levélkét kaphassanak tőle „Vestra Majestas“ megszólítással.

Érdekes adatokat találunk idevonatkozóan a londoni levéltárak ama diplomaciai tartalmú leveleiben, melyeket az angol és hollandiai mediátorok intéztek uralkodóikhoz ama békekisérletek tárgyában, melyekkel Anna angol királynő a Rákóczi-féle mozgalmat pacifikálni törekedett.

Stepney angol meghatalmazott bizalmas

fehívást kap az angol minisztertől, hogy tudja ki, miként címezi a császár a francia királyt és mi módon volna elérhető, hogy Lipót császár Anna angol királynőnek adja meg a „Majestas“ címet, az eddig használt „Serenitas“ helyett. A meghatalmazott 1703. augusztus 15-én válaszol. A válaszból látjuk, hogy milyen fontos ez a kérdés az udvar és a császári kancellária szemében. Azt feleli Stepney a miniszternek, hogy azelőtt a francia királyokat is „Serenitas“-nak címezték. Amde Lipót, mielőtt császárrá választották, mint Magyar- és Csehország királya, XIV. Lajost „Majestas“-nak címezte és ezt nem tudta *redukálni* császárrá történt megválasztása után. Ezeket a leveleket a császár olasz nyelven, sajátkezűleg írja és „lettres du cachet“-nak nevezi s nem császári, hanem *osztrák főhercegi* minőségben írja őket. — A császárral vérrokon spanyol királynak, *mint rokonának* olaszul ír a császár és Majestas-nak címezi őt, *de mint IV. Fülöp spanyol királynak* a birodalmi kancellária is latin nyelven és „*Serenitas*“ címmel ír. Végre az udvari (nem a birodalmi) kancellária latinul levelez az idegen uralkodókkal és Majestas címet ad az uralkodóknak, de ezeket nem mint a német császár, hanem mint az osztrák főherceg által írottakat kellett tekinteni.

Látni való, hogy szegény Stepneynek ettől a kényes megbízatástól jobban főtt a feje, mint az egész kuruc-háborútól. Elvégre ki lehetne nagy nehezen szoritani egy „lettre du cachet“-t a császártól, amelyen azután a császár „Majestas“ címet adna az angol királynőnek, de gondolják meg — úgy mond — hogy a többi fejedelmek is követelni fogják a Majestas címet. A porosz király nem fogja engedni, hogy az angol királynőnek ilyen *elsőbbisége* legyen fellette, a dán király pedig máris utána jár a Majestas címnek, mert a francia király megtagadta tőle ezt a címet addig, míg a császár meg nem adja. Aligha fog ebben engedni a császár!

Nem is engedett! Nagy dolog volt ez, soká kellett még Annának várni. Sajátkezűleg ír férjével együtt a császárnak, buzgólkodik a

béke létrejövetelén. Mind hiába. Most jönnek az erősebb lépések. Harley miniszter az Angolországba küldött két követ — Gallas gróf és Hoffmann — megbízó levelének átvételét megtagadja, mert a császári kancellária *Serenitas* címmel illeti bennök Anna királynőt. Követeli a Majestas címet a császártól, amit az egész világ megad neki. Nem használt semmit. Gyöngédebb húrokat pengetnek. Harley miniszter értesíti Stepneyt (1705. szept. 14.) hogy Anna királyné 300.00 koronás tallért hajlandó utalványozni savoyai Eugen hadi segélyezésére, sürgeti erősen a kibékülést a magyarokkal és melleleg, a „Majestas“ cím biztosítására nem kell éppen formális szerződés, elég az a bizonyos kis levélke, a lettre du cachet!

Semmi eredmény! Csak az örökké gavalér Rákóczi Ferenc cimezgeti hűségesen „*Regia Majestas*“ címmel Annát, a szegény angol királynőt, miközben a béke érdekében tett fáradozásait megköszöni.

Azután elhalt Leopold császár és József császár, Leopold trónutódja ugyancsak „*Serenitati Vestrae*“ címmel ír Anna királynőnek. De segítségére jön a véletlen. Az 1710. évben Urbich, a cár követe — már a *cár* is pacifikál! — Bécsben egy jegyzéket nyújt át a császári kancelláriának, melyben urának a „Majestas“ cím megadását kéri. „A miszterek nem csekély zavarban vannak“ (I find, that the Ministers are not a little embarrassed upon the whole matter) — jelenti Palmes követ Boyle miniszternek. Bezzeg nem jön zavarba az angol miniszter. Nagy Péter cárnak csak megadják a Majestas címet és akkor már nem lesz nehézsége annak, hogy még mindig „*Serenitas*“ címmel lekicsinyelt (?) szegény angol királynő is megkapja. Úgy tudjuk, sikerült is végre.

(„Hiuság, asszony a neved!“ mondja a jó öreg Shakespeare. Pedig nem is ismerte Anna angol királynő históriáját. Mi pedig a XX. század gyermekei, mosolyoghatunk is, elmélkedhetünk is felette. A szatmári béke létesülését kétségtelenül elősegítette a hiuság, ez a rendkívül erős rugója az emberi cseleked-

teknek, de csak az asszonyok hiusága? Azt hisszük, a jó öreg Shakespeare ma azt írná: „Hiuság, ember a neved!“)

Hazai történelmünkben a „*Serenitas*“ cím helyébe a királyi felség jelöléseül a „*Majestas*“ cím lépven, a „*Serenitas*“ nem degradálódik le, hanem divatját veszti. A „*Celsitudo*“ a hercegi méltóság praedicatuma, melynek a magyar nyelvben „főméltóságú“ címzés felel meg. A „Törvénytudományi Műszótár“ szerint, mely 1843—1847-ben jelent meg, a *Celsitudo* — *hercegség, fenség*, ellenben a *Celsissimus* szónak a *főméltóságú* fordítás felelne meg. Ámde a latin címzés sem következetes. Néha egyesenesen boszantási célból nem adják meg valakinek az őt megillető *Celsissimus* címet. Így Rákóczi visszautasítja a nádor követét és levelét, mert a nádor *méltóságos* urnak cimezte őt. (*Illustrissimus*.) Seilern gróf, akinek oly nagy szerep jutott a Rákóczi-féle mozgalmakban, Bercsényi Miklóst méltóságos urazza, míg önmagát Excellenciáztatja és nagy haladás a békealkudozás terén, mikor az angol miniszter hajlandó Bercsényivel kölcsönös „*Excellentiázásra*“, mert ezt Seilern főfontosságú dolognak tartja. Széchenyi Pál kalocsai érsektől, bár valóságos belső titkos tanácsos, eldisputálják a „*Celsissimus*“ címet. József császár, csak hogy elkerülhesse a *Celsissimus* címet, úgy ír az érseknek, mint néhai atyja titkos tanácsosának. (Reverendissimo in Christo patri, domino Paulo Szechenyi . . . sacrae in deo defunctae, genitoris mei honoratissimi Majestatis . . . relicto consiliario intimo.) Ámde néha ezen szándék nélkül is találunk eltéréseket az oklevelekben. „*Illustrium tamen principum . . . filiis exceptis*“ mondja egy helyen az Esterházy család hercegi diplomája. „*Illustritas, titulus quo principes ornabantur: germanice Durchlaucht*“. (Epistolae procerum.)

A fordítónak tehát ügyelnie kell a címzések használatánál azon kor titulaturájára, amelyben a fordítandó szöveg kelt, különben könnyen anakronizmusba keveredik.

Dr. Gábor Gyula.

Nemesség igazolás Nyitra vármegyében 1754|55-ben.

Aczél. Aczél György Vágújhelyen, György, József és István fiával bemutatta Pozsony vármegye 1755 évi július 15-én a Magyarbélből származó és Vágújhelyre költözött Aczél György részére szóló nemesi bizonyítványát, mely szerint nagyatyja, János 1671-ben a magyarbéli nemesek közt van összeírva, ezen János fia Mihály, Györgynek az atyja. György testvérei Ferenc és Mihály Magyarbélben laknak. Vágújhelyi járás 325. lapon 115. sz.

Akács. Akács József Nyitraivánkán és fiai Ignác és József ősi birtokos nemességük alapján Baromlakon kétségtelen nemesek. I. kötet 8 és V. kötet 164. lap.

Allagovics (Alagovics). Allagovics József, Ferenc és László testvérek Manigán bemutatják Lipót királynak Bécsben 1694 évi július 20-án kelt, Allagovics Mátyás és neje Lukacsovics Katalin és János, Magdolna és Borbála gyermekei részére adott nemesítő levelét, melyet 1694-ben hirdettek Nyitra vármegyében. Leszármazásukat igazolták a címeres levélben előforduló Jánostól. — Az esedezők Modorban (Pozsonym.) születtek, atyjuk Allagovics János, anyjuk Blaskovics Krisztina. A család cimere: Kékszinű pajzs alján zöld mező, azon egy fehér galamb áll csőrében arany gyűrűt tartva, a pajzs felső jobb sarkában nap, bal sarkában félhold látható. Nyílt sisak feletti koronán nyugvó piros ujjú könyöklő kar kivont kardot tart markában. Takarók: Arany, kék, ezüst piros. I. kötet 412. és III. kötet 360.

Alföldy. Alföldy István Mártonfalván, Mátyás fia, és fiai Mihály, István és Ferenc, és testvére Ferenc, akinek fiai József és János Mártonfalván ősi birtokjoguk alapján kétségtelen nemesek. V. kötet 171. lap.

Almássy. Almássy Károly vármegyei szolgabíró, Pereszlényben lakik, Pereszlényben, Körtvélyesen és másutt levő birtokjoga alapján kétségtelen nemes. II. kötet 349. és IV. kötet 1. lap.

Andor. Andor József, István fia Gergelyfalván, és fiai Mihály, Imre és Miklós, és unokái: Mihály, fiai: János és József, Imre fia László, bemutatják OrbánPálnak, Pozsonyvármegye alispánjának 1686. évi nemesi bizonyítvá-

nyát, amely szerint Andor István nemesnek ismerteteit el, ezen Istvánnak a fia Andor József, amely István Komárom vármegye főadószedője (generalis perceptor) volt. — Az említett nemesi bizonyítvány szerint Andor István előbb Nagyszombatban lakott, 1686-ban pedig Bécsben. Komárom vármegye 1754. évi december hó 30-án tanúvallomásokkal igazolta Andor József kérelmére atyjának, néhai Andor Istvánnak, aki Komárom városban lakott, — a nemességét és hogy tőle Andor József származott, aki Komárom megyéből jött át Nyitra vármegyében. II. kötet 211. és V. kötet 67. lap.

Apáthy. Apáthy Márton és András, előbbinek a fia István, utóbbinak a fiai, János és László Gellénfalván laknak, hivatkoznak a vármegyei hiteles nemesi összeírásokra, és leszármazásukat beigazolandók bemutatják anyjuknak, Borcsányi Katalinnak 1722. évben Gellénfalván kelt záloglevelét, amely szerint ők András fiai, András atyjuk pedig Mártontól származik. — Az 1722. évi április hó 18-án kelt záloglevel szerint Borcsányi Katalinnak, Apáthy András nejeinek a gyermekei Apáthy Márton, András, Ferenc, Katalin és Anna. — Eördeg László szolgabírónak 1754. évi október hó 28-án kelt recognitiója szerint néhai Apáthy Márton, ezen családból az első, feleségül vette néhai Nagyváthy Gergely leányát, Annát, (aki néhai Jucha Mihály özvegye), ettől származott Apáthy András, Apáthy Mártonnak és Andrásnak az atyja. A gellénfalvai birtok a Nagyváthy családé volt. I. kötet 228. lap.

Apponyi. Néhai Apponyi Jánosnak az utódai, Pál és János, ősi birtokjoguk alapján Nagyabonyban és másutt, kétségtelen nemesek. II. kötet 254. és VI. kötet 2.

Arady. Arady Imre Galgócon és fia, Ferenc bemutatta Pozsony vármegyének 1754. évi november hó 7-én kelt, az ő nemességét igazoló bizonyítványát, amely szerint Arady Imre, Györgynek a fia, aki Jánosnak a fia, Vizkeletről Galgócra költözött; Imre előfordul Pozsony vármegye 1733. évi nemesség igazolási könyvében, és bemutatta II. Ferdinand királynak Sopronban 1625. évi október hó 29-én kelt, Arady Pál és fia János (Imrének a nagy-

atyja) részére szóló, és 1637. évben Szempcen, Pozsony vármegye közgyűlésében kihirdetett nemes levelét. II. kötet 441. és III. kötet 1. lap.

Árvay. Árvay Pál és fia, János Divéken lakik, bemutatta Trencsén vármegyének, Török alias Árvay János és neje Kromholcz Katalin, nemkülönb fia, István, és testvére György, végül másik Török alias Árvay István unokatestvér részére szóló bizonyság levelét 1664. évből, amely a nemes levél bemutatásáról szól, melyet az említettek Lipót királytól kaptak Bécsben 1664. évi június hó 12-én. Árvay Istvánnak özvegye Moszticzky Anna, ezek gyermekei Mária, Bacho Sámuelné, Éva, Zareczky Jánosné, Miklós, János és Pál, ezt igazolja a 2. alatt becsatolt, a felső ozori kastélyban Ottlik György előtt 1723. évi december hó 23-án kötött osztálylevel. II. kötet 310. és VI. köt. 59.

Augustiny. Augustiny György Galgócon és fia, József, Augustini Ferenc és fiai Antal és János, és másik Augustini György és Gáspár bemutatták III. Ferdinand királynak Novák Márton és általa Augustini Mátyás és Horváth János unokatestvére (consobrinus) részére szóló Pozsonyban 1655. évi április hó 5-én kelt és 1656. évben Nyitra vármegyében kihirdetett nemesítő levelét, leszármazásukat pedig a nyitrai káptalannak egy 1743. évi január hó 7-én kelt okiratával igazolták, amely szerint Augustini András, aki Nemeskürthön, Nyitra vármegyében lakik, Sámuel fia, aki Mátyás fia, és unokatestvérei György és Gáspár, néhai János fiai, és József és György néhai másik György fiai, aki az említett András testvére, azonkívül 3-ik György és Ferenc, Mártonnak a fiai, György fia, aki Mátyás fia. A család címere: Kék színű pajzs, alján zöld mező, e fölött van egy eke, oldalára helyezett kerék, felső részén egy fészek áll, abban pelikán ül, csőrével mellet tépi és kifolyó vérével 3 fiát eteti, a pajzs jobb oldala felé fordulva. Nyílt sisak feletti koronán egy másik fészekben ülő pelikán, mint a pajzsban. Foszlányok: Arany-kék, ezüst-piros. II. kötet 455. és III. 27. lap.

Babó. Babó Ferenc Vecsén lakik, fiai: Ferenc és István és unokatestvére, István bemutatta eredetben III. Ferdinand királynak Bécsben 1652. évi május hó 15-én kelt, Babó

Ambrus és neje Rácz Katalin, nem különben Adalbert (Béla) fia, továbbá Babó János, Babó András és Babó Pál részére szóló, és ugyanazon évben Nyitra vármegye közgyűlésében kihirdetett címeres nemesítő levelét, leszármazásának igazolására bemutatott egy 1751. évi február hó 26-án kelt tanúvallatási jegyzőkönyvet, mely szerint Babó Ferencnek Babó Gergely volt az atyja, és Babó Gergelynek Babó András, Babó Istvánnak Babó Imre volt az atyja, és Babó Imrének Babó János; néhai Babó Istvánnak a fiacskája József, aki mindig Mocsonokon lakott és ott is halt meg, atyja Babó Balázs volt, és Babó Balásznak Babó András. Babó Ambrus pestisben halt meg Mocsonokon, még midőn a török Érsekujvárt birta. (Babó armális szövege: Documentorum paria. A. pag. 124). A család címere: Kék színű pajzs, alján zöld mező, azon egy fehér ló lobogó sörénnyel, kiöltött nyelvvel, farkát felémelve, mellső lábaival ugrásra készen, hátulsó lábain áll, a pajzs jobb oldalára fordulva; nyílt sisak feletti koronából növő oroszlán mellső jobb lábaival ragadozásra készen emelkedik kiöltött nyelvvel, kettős, felfelé nyuló farkkal; foszlányok: Arany-kék, ezüst-piros. II. kötet 69. és V. 27.

Babóthy. Babóthy Ferenc, Ferencnek a fia. Párucán lakik és fiai János, László és Ignác, és unokatestvére József, Tamás fia, régi birtokjoguk alapján Párucán kétségtelen nemesek. I. kötet 11. és V kötet 168. lap.

Bacskády. Bacskády József özvegye Gelért Julianna és fiai József, Károly és Pál, ősi birtokjoguk alapján Bacskafalván kétségtelen nemesek. I. kötet 5. lap.

Bacskády Ferenc és fia, kiskorú Antal Bacskafalván lakik.

Bacskády János Bars vármegyében szolgabíró és fiai: Bálint és Miklós, féltestvére László. A családnak ősi birtoka Bacskafalván és máshol, ennek alapján kétségtelen nemesek. Van még Bars megyében Bacskády Pál ottani alispán, említett Ferencnek féltestvére és Bacskády Péter szolgabíró Trencsénmegyében. II. kötet 255. és VI. kötet 3. lap.

Bada de Bodófalva. Bada János Csejthén lakik fiával, Mihállyal, bemutatta a kérelmére Turóc vármegye által 1725. évi június hó 8-án

Turócszentmártonon tartott közgyűlésből kiadott nemesi bizonyáglevelét melyszerint Bada János és Ferenc, néhai Imre fiai, aki néhai Bada de Bodófalva György fia, ezen György Nyitra vármegyébe jött át Csejthére, fia Imre is ott lakott haláláig, nemességüket igazolták a Turócsban lakó Bada György és Dániel de Bodófalva atyafiak. II. kötet 513. és III. kötet 123.

Baghy alias Godor, lásd *Godor* V. 25.

Bajcsy. Bajcsy Antal Bácsmegyében (Nemes) Militicsen lakik, fiai József, Pál és Antal, testvére János szintén ott lakik, bemutatnak egy elismervényt, amelyből kitűnik, hogy néhai Bajcsy Jakab a címeres nemesítő levelet a család többi tagjainak kiadta; ettől a Jakabtól származik az esedező, amit következőleg igazol: Jakabnak a fia János, Jánosnak a fia István, Istvánnak a fia pedig Antal, aki 1714. évi május 29-én született Nagykéren Bajcsy István és Malonyay Katalin szülöktől, akik ugyanott házasodtak 1711. évi május hó 6-án. — Bajcsy Jakab Nagyszegen lakott, fiai János és Albert Tardoskedden laktak. A tanúvallomások szerint néhai Bajcsy Jakabnak az atyja Bajcsy Lukács volt. Ezen Jánosnak és Albertnek elei Bajcsról szakadtak Tardoskeddre. I. kötet 185. és V. kötet 83. lap.

Baynovics (Banovics). Bajnovics István, néhai Pál fia Csárin lakik, fiai János és Imre, nemkülönben György, másik György fia, aki említett Pál testvére, Szomolánkán lakik és fiai Ferenc és József. 60 éven felüli nemesi joggyakorlatuk alapján nemességüket elismerték. II. kötet 634. és VII. kötet 15.

Bakay. Bakay Mihály Kishinden, testvérei Mátyás és Antal, hivatkoznak a vármegye régi nemesi összeírására, ahol előfordul Pál nagyatyjuk, akinek fia Ferenc és ennek fiai a fentiek. Bakay Pál, Bakay Mátyásnak és Pétertől származott Csuha Erzsébetnek fia 1748. évi július hó 14-én végrendelkezett Kishinden, fia néhai József, kinek árvái Mihály, Mátyás és Antal, és leánya Zsuzsanna. I. kötet 111. és V. kötet 121. lap.

Bakó. Bakó István Dvornikon (most Bélaudvarnok) lakik, és unokaöccse Bálint, néhai Ferenc fia hivatkozik a régebbi és újabbkori nemesi összeírásokra. A tiszti ügyész ellenveti,

hogy az 1693. évi conscriptióban ifjabb Baka István és nem Bakó neve fordul elő. Erre Bakó István bemutatja Lipót királynak Bakó István és Mihály, továbbá Bakó István és neje Klemen Dorottya és gyermekei István, Katalin, Anna és Zsuzsanna, valamint Bakó Mihály és neje Branik Anna és Ferenc és János fiai részére Bécsben 1692. évi október hó 12-én kelt és 1695. évben Nyitra vármegye közgyűlésében kihirdetett nemesítő levelét, az esedező a nemeslevél szerzővel első fokú rokon. A család címere: Kék színű pajzs, alján zöld mező, azon egy torony áll, amely fölött két egymással szemben álló oroszlán, mellső lábaival egy arany spanyol keresztet tart, kettős, felfelé álló farkkal, pirosuló kiöltött nyelvvel; és az egész pajzsot királyi korona takarja. Foszlányok: Arany-piros, arany-kék. II. kötet 278. és VI. kötet 30.

Bakoss. Bakos Máté Nyitrán, Mátyás nevében is, aki Antal fia, aki Mátyás fia, régi kétségtelen nemesek. V. kötet 159.

Baksay. Baksay Ferenc és Ádám hivatkoznak a 60 évet felülhaladó nemesi összeírásokra, amelyekben nagyatyjuk Ferenc, és későbbiekben atyjuk, Ádám és ők maguk is ben foglaltatnak. A 60 év előtti időkből előfordulván a nemesi összeírásokban nemességük elismertetett. II. kötet 465. és III. kötet 50. lap.

Balassy. Balassy József Ürmincen bemutatja Lipót királynak Bécsben 1701. évi január hó 20-án kelt, Balassy Péter, neje Ottrubay Borbála és gyermekeik József, Anna, Ilona és Zsuzsanna részére szóló, és ugyanazon évben Nyitra vármegyében kihirdetett címeres nemesítő levelét. Miután atyja, Péter, és az esedező is a nemesítő levélben foglaltatik, nemessége elismertetik. A család címere: Kék színű pajzs alján zöld mező, amely fölött fészében ülő fehér pelikán látható kiterjesztett szárnyakkal, mellét tépve, kifolyó vérével fiait eteti, nyílt sisak feletti koronából kékruhás férfi emelkedik ki, balkezevel csipőjére támaszkodva jobbával piros zászlót tartva lobogtat. Takarók: Arany-kék, ezüst-piros. I. kötet 242. és IV. 141.

Balázsy. Balázsy Ferenc Cabajon és fiai János, Ferenc András és testvére János, nemkülönben Szelőcéről Ferenc és Mihály és Ferencnek a fia, István és Mihálynak a fia, szin-

tén Mihály, azonkívül Mihály, István és Ferenc, akik Cabajon laktak, kétségtelen nemesek. V. kötet 162.

Ballon. Ballon István Boriban, hivatkozik a régi nemesi összeírásokra, melyekben őse, Zsigmond 60 év előtt benfoglaltatik, ettől származott Tamás és ettől István: Ballon Tamás szolcsánkai eredetű, született 1699. évi július hó 22-én, szülei Ballon Zsigmond és Kosztolányi Braur Magdolna, a korosi plebánián bevezetve (sub A.), Ballon Mária, Császár Ferenc neje, és Ballon Anna Loboda György neje, nemkülönbén István, néhai Ballon Tamás fia, mint felperesek, Ballon Mária Dohnányi György neje és Ballon Borbála Tans János neje, nemkülönbén Ballon Anna, Apponyi Károly neje, mint fiának, Halus Jánosnak, aki előbbi házasságából származik, gyámja, alperesek ellen perlekednek a szobotisti kúria miatt 1748. augusztus 19-én (sub B.). II. kötet 506. és III. kötet 113.

Ballon (Balon). Balon Ferenc és fia János Szalakuszon ősi szobotisti birtokjoguk alapján a szakolcai járás kétségtelen nemesei közé soroztatnak. VII. 4.

Balogh. Balogh János, nagytapolcsányi királyi postamester, fiai Pál, Sándor és Imre bemutatta Lipót királynak Bécsben 1670. évi február 15-én kelt és Nyitra vármegyében Nagytapolcsányban ugyanazon évben kihirdetett, Balogh Ádám, neje Korenszky Ilona, leányai Borbála és Jusztina, és testvére Balogh János részére kiadott címeres nemesítő levelét, eredetiben, függő pecséttel, amelyben az esedező atyja, János is benfoglaltatik. A nemes levél meg van hiteles másolatban. (IV. 161. lapon). A család címere: Kék színű pajzs, alján zöldmező, azon természetes színű párduc áll, mellső bal lábával kivont kardot villogtat, jobbában levágott török fejet tart, a pajzs baloldala felé fordulva. Nyílt sisak feletti koronából növény magyar páncélos vitéz, bal kezében kivont kardot villogtat, jobbában levágott törökfejet tart. Takarók: Arany-kék, ezüst-piros. I. 252. és IV. 161.

Balogh. Balogh János Sissón, és fiai Gáspár, Bars megyében Ény községben, Sándor és Mihály ősi sissói birtokjuk alapján kétségtelen nemesek. II. 355. és IV. 8.

Balogh. Balogh János és Pál Kopcsányban igazolják, hogy ők Jánosnak a fiai és néhai Márton unokái, akik a vármegye régi nemesi összeírásaiban előfordulnak, bemutatnak egyuttal egy 1754. évi december hó 7-én kelt tanuvallatási jegyzőkönyvet is, amelyből kitűnik, hogy Pál és János másik János fiai, az pedig Márton fia; János és Márton Kopcsányban laktak. II. 657. és VII. 12.

Balogh. Balogh Ferenc Cabajon és testvére János, Ferenc fiai kétségtelen nemesek régi birtokjoguk alapján. V. 161.

Balogh alias Szabó. Balogh Ferenc alias Szabó, és fiai Mihály és Imre, és néhai unokatestvérének Miklósnek a fia János bemutatták III. Ferdinand királynak Ebersdorffban 1655. évi július hó 20-án kelt, Balogh András és testvére Balogh István és annak János részére szóló és 1659. évben Komárom vármegyében kihirdetett címeres nemesítő levelét eredetben, függő pecséttel, az esedezőnek az atyja Ferenc volt, ezé a nemes levélben előforduló András és ezt igazolja a 2. alatt bemutatott tanuvallatással, amely szerint az említett Andrásnak, aki Ferencel egy testvér volt, János volt az atyja, az instans atyja Ferenc volt, de közönségesen nem Balogh, hanem Szabó Ferencnek hivattatott és öreg atyja András volt, akik Nemespannon laktak. A család címere: Kék színű pajzs, alján zöldmező, a mellett gyors folyó folyik és azon fehér hattyú uszik kiterjesztett, repülésre kész szárnyakkal, hajlított nyakkal, csőrében kifeszített nyilat tart a közepén, a pajzs jobb oldala felé fordulva, a pajzs felső jobb sarkában félhold, bal sarkában pedig ragyogó csillag látszik. Nyílt sisak feletti koronából növény másik hattyú, mit a pajzs alak. Takarók: Arany-kék, ezüst-piros. I. 116. és V. 103.

Balun (Ballon). Balun Ferenc és fia János Szalakusz, lásd Ballon és Balon alatt II. 554. és VII. 9.

Balus. Balus János, Pál és István, néhai János fiai Rohón, és az említett János fiai, János, Ferenc és József kiskorúak; nemkülönbén Császtkócon lakó (néhai Imre kiskorú fiai) János, Pál és István, és Nagybossányban lakó Ferenc, a régi nemesi összeírásokban előfordulván elődeik, nemességüket elismerték. II. 629. és VII. 8.

Bangya alias Filó. Bangya János vagy Filó Lapásgyarmaton Miklósnak a fia, lapásgyarmati és nagyemőkei ősi birtokjoga alapján kétségtelen nemes. I. 5.

Banovics (Bainovics). Banovics József Nemesjácon és fiai Márton és Pál régi nemesi összeírásokban előfordulván, nemességét elismerték. A család Szomolánkán székel, Józsefnek az atyja, Márton jött át Szomolánkáról Nemesjádra, amit a becsatolt keresztlevéllel bizonyít, amely szerint József 1704. évi március 2-án született Jácon, Banovics Márton és Benyo Anna szülőktől, Márton előfordul a 60 év előtti nemesi összeírásban. II. 395. és IV. 75.

Banovics. Banovics István Boriban, és fiai Márk és Mihály hivatkozik a 60 év előtti nemesi összeírásokra, amelyekben előfordul nagyatyja néhai Banovics Sebestyén, leszármazását a tanúvallatással igazolja, amely szerint Banovics Ádám, György, István, nemkülönben Ferenc, másik Ádám és István kérelmére 1731. évi február hó 12-én Holicson igazolják a tanúk, hogy néhai Banovics Sebestyén, a nemességszerző Ádámtól származik, és ezen Sebestyén nagyatyja volt Istvánnak, Ferencnek, Ádámnak, Györgynek, másik Ádámnak és Istvánnak. II. 472. és III. 59.

Banovics (Banyovics). Banovics Márton, István fia, Kuttin és kiskorú fiai János, Ádám, Ignác és László, nemkülönben testvérei Ádám és György, továbbá Pál Szomolánkán Ádámnak a fia, aki említett István testvére, de András is Kuklón, Pozsonyvármegyében, és nemkülönben ennek testvérgyermekei Márton, Mocszonokon és ennek kiskorú fiai Márton, József, György és János, és János Cabajon és fia László, nemességük ősi gyakorlatában lévén elismertettek. II. 627. és VII. 7.

Banovics (Bajnovics). Bajnovics István — Pálnak a fia Csáriban, és fiai János és Imre, ép úgy György, másik Györgynek a fia, aki említett Pál testvére, Szomolánkán és fiai Ferenc és József, régi nemesi joggal élven, nemességük elismertetett. VII. 11.

Baranovics. Baranovics Miklós és Mihály testvérek Krencsen, nemességük igazolására bemutatják Nyitra vármegye 1730. évi november hó 10-én kelt nemesi bizonyítványát, a melyben hivatkozás történik az 1629. évi címe-

res nemesítő levélre, melyet Baranovics Miklós és Mihály kaptak, és igazolják, hogy ők Mihálynak az unokái, aki a nemes levélben előfordul. Az 1730. évi nemesi bizonyítvány szerint Baranovics Mihály, Márton, Miklós és János bemutatták az 1629. évi armálist, és igazolták, hogy ők Miklósnak a fiai, aki a nemes levélben előforduló Mihálynak a fia, a nemes levél kihirdetése 1630. évben Nyitra vármegyében történt. II. 298. és VI. 55. A nemesítő levél, melyet II. Ferdinand Bécsben 1629. évi szeptember hó 7-én Baranovics Miklós és testvére Mihály részére adományozott, egyszerű másolatban őriztetik II. 56. jelzet alatt, hiányos szöveggel, a címer, amennyire a hiányos szövegből kivehető, a következő: Kék színű pajzs, alján hármás zöldhalom, azon egy bárány, lábával egy rúdon lengő kettős zászlócskát tart, vállára támasztva, a pajzs jobb oldala felé fordulva, a pajzs aljától egy piros mező, ugró labda alakjában (in trigoni speciem) . . . . . jobbról arany-csillag, balról félhold ragyog. Nyílt sisak feletti koronából növő másik bárány, a pajzs alak. Takarók: Kék-arany, piros-kék.

Bárdy. Bárdy János, néhai Sándor fia, Szakolcán és fiai Ignác és János, nemkülönben testvére György Nagyszombatban hivatkoztak a régi nemesi összeírásokra, és nemesi joguk gyakorlatában meghagyatnak. II. 601. és VII. 17.

Baranyay. Baranyay László Pozsonyban helytartósági tanácsos, örökölt ősi kisbucányi birtokjoga alapján kétségtelen nemes. II. 437. és III. 418.

Baross I. Baross Miklós, István fia, néhai György fia, még kiskorú Sasváron, ősi birtokos nemesség alapján kétségtelen nemes. I. 450. és III. 717.

Baross II. Baross Mátyás Vágujhelyen és fia József bemutatta Trencsén vármegyének Baross János és Márton testvérek részére szóló 1680. évi nemesi bizonyítványát, mely szerint Baross János és Márton testvérek, néhai Miklósnak a fiai, néhai idősebb Baross Ádám, fia néhai Jánosnak, fia néhai Miklósnak, fia néhai Mártonnak, fia ismét néhai nemes Barossay Jakabnak de Bellus, és szintén másik Baross ifjabb Ádám, néhai György fia, néhai említett Miklós fia, aki néhai Barossay de Bellus Ja-

kab fia, eszerint néhai II. Rudolf király Pozsonyban 1578. évi április hó 13-án kelt adomány levelével néhai bellusi Baross Pétert és nejét Frabricius Brigittát, Anna és Margit leányát, hasonlóan Jakab testvérét és annak gyermekeit Pétert, Jakabot, Márton, Györgyöt és Borbálát a nemesek sorába emelte; ezen armális levelet kihirdették Trencsén vármegyében 1579-ben, sőt ezt az armalist bemutatták Trencsén vármegyében 1614-ben is Baross Jakab, Márton és György részére. Az említett néhai idősb Baross Ádám és ifj. Baross, az említett néhai Barossay Jakabtól, szép apjuk nagyapjától (atavo) származnak, és ezen két Ádám, (idb. és ifj.) Nyitra vármegye nemesei közé felvétetnek 1688-ban; a keresztlevél szerint 1674. évi június 4-én született Vágújhelyen Baross Miklós, szülei Baross János és Katalin. II. 147. és I. 533.

Barta (Bartha de Pann). Bartha András Pannon, fiai János, István és Tamás, és István fia, Mihály, és Tamás fia, János, és unokatestvérei (patruelles) Mihálytól: Menyhért, Gáspár és

Boldizsár, és másik unokatestvértől Jánostól származó Gáspár, aki a Nádasdy ezredben szolgál, bemutatta Lipót királynak Bécsben 1686. évi október hó 5-én Bartha Mihály de Pann, és testvérei János és Ádám, továbbá Bartha István de Pann és ennek fiai Ferenc és Pál, nemkülönben Csarada Mihály és Nigrinyi János nővérei gyermekei részére, (kik azelőtt is nemesek voltak) szóló és 1687. évben Nyitra vármegyében kihirdetett címeres levelét, az eszedő András elsőfokú rokonságban van a nemességszerzővel, Ádámnak fia. I. 163. és V. 112. A nemesítő levél hiteles másolatban Documentorum Paria A. pag. 88. alatt őriztetik. A család címere: Kék színű pajzs, alján zöld mező, azon páncélos könyöklő kar, három sarukapocs által átszúrva (tribus solearum claviculis percussum) markában meztelen kardot tart, rajta átszúrt véres törökfej, egyfelül hold, másfelül csillag ragyog. Nyílt sisak feletti koronán a pajzsbeli páncélos kar. Takarók: Arany-kék, ezüst-piros.

(Folyt. köv.)

A Miskolczi Bodnár család.

Irta: **Miskolczy-Simon János.**

Régi miskolci család, melynek tagjai évszázadokon át a református papi pályán működtek. Legismertebb tagja a családnak Mihály füleki pap, ki a török világban átélt viszontagságok után az I. Lipót alatti ellenreformáció idején olaszországi fogságban halt meg s ki az irodalomtörténetben is nyomokat hagyott maga után.

A család címeres nemeslevelét Bodnár András szerezte II. Mátyás királytól 1609. december 2-án Pozsonyban s Borsod vármegyének Sajószentpéteren tartott közgyűlésében hirdette ki 1610. május 12-én.¹⁾ Az armálisba a nemességszerzőn kívül felesége Nagy Anna s fiai János és Márton is fel vannak véve.

Nemes Bodnár János 1626-ban mint miskolci birtokos említetik.²⁾ Fia János és ennek neje Czukor Dorottya pedig 1646-ban elcseréli a Koromháza pusztán levő részjóságukat

¹⁾ Borsodmegyei lt. 3. jkv. 846. l.

²⁾ Ugyanott. Acta Protocollata, IX. III. 408.

Szirmay Péter zempléni alispán és neje Keczer Annának a görömbölyi Ágh nevű szőlőjéért.³⁾

A család hamar tekintélyes helyet foglalt el Miskolc város polgárai közt. Már a nemességszerzőnek az armálisban is említett fia János 1643—1645-ig Miskolc főbírája volt, a város évkönyvei szerint.

Bodnár János fiai: Miskolczi Bodnár Mihály — a későbbi hitvértanú — és István 1670, november 22-én Miskolcon osztálylevelet állítanak ki egymásközt s az atyjukról maradt Kandia-utcai telek, ház, istálló, más melléképületek, továbbá szilvások, veteményes kertek, pince, rétek, szőlők (Közép-szer), szántóföldek s háziállatok felett atyafiságosan megosztóznak.⁴⁾ Az okiratot a szolgabíró és esküdt előtt írták alá és erősítették meg címeres pecsétjükkel.

Egy 1671. június 29-én Miskolcon kelt, szintén magyar nyelvű szerződés szerint tiszte-

³⁾ Ugyanott. Acta Protocollata, XI. II. 93.

⁴⁾ Borsodmegyei lt. Nemesi iratok 105. sz.

letes Miskolczi Bodnár Mihály, a fileki eklézsia lelkipásztora és felesége Paksy (Paxy) Erzsébet asszony megveszik özv. Szepsi Szabó Jánosné-től Miskolcon a Piac-utcában levő házat és a hozzátartozó földeket hatszáz magyar forintért.⁵⁾

Ezen Mihály, ki előbbi családneve elhagyásával később otthonától távol rendszerint csak Miskolczynak írta magát, 1619. táján született Miskolcon. Életrajzírója ugyanis azt állítja, hogy 1675-ben midőn elhalálozott, 56 éves volt. Miskolcon, majd a sárospataki kollégiumban tanult s végül külföldi egyetemen, Franekerában tetőzte be teológiai tanulmányait. Sárospatakra 1644. december 15-én iratkozott be. A kollégiumi anyakönyvben a sajátkezű aláírása mellé később (talán fiai vagy unokái) odajegyezték, hogy: „Meghalt (itt a papir le van szakadva) évben, a pápisták fogságában Theate városában.“ (Obiit in anno . . . in captivitate Antichristiana in urbe Theate rotata.)

A franekerai egyetemre az ottani feljegyzés szerint 1652. október 4-én iratkozott be, miután már előbb az akkori gyakorlat szerint valószínűleg iskolamesteri, majd lelkési (lelki tanítói) állást is viselt. Itt külföldön írta és adta ki a következő 1653. évben „Michael Miskoltsinus“ néven a „Miscellaneorum Theologicorum Disputatio“ című, 32 lapra terjedő, latin nyelvű munkáját,⁶⁾ melyben korának szokása szerint elvont vallásbölcészeti tételeket fejteget. (De primogenitura Christi etc.) Azonkor divatjának megfelelően több tekintélyes magyarországi ismerősének ajánlotta munkáját annak előszava szerint, így hét előkelő lizskai polgárnak, a lizskai főbírónak, továbbá Döry István, Kecskeméthy István, Forgó Pál miskolci uraknak s a maga atyjának, Bodnár János miskolci főbírónak (atyjának a következő melegszavakkal: *Consuli Urbis Miskoltsiensis prudentissimo et Patri Filiali observantia semper honorandissimo . . .*), kik a munka megjelenését bizonyára anyagi támogatásukkal is valamenynyien elősegítették.

A történeti források szerint 25 éven át egész haláláig a füleki református egyház lelkésze volt Miskolczi Mihály, tehát már a né-

⁵⁾ Ugyanott

⁶⁾ Egyetlen ismert példánya a marosvásárhelyi ref. kollégium könyvtárában. V. Ö. Szabó Károly: Régi Magyar Könyvtár III. 1. 560. l. 1836 sz.

met egyetemre is ebben a minőségben vándorolt ki pár esztendőre.

A hatalmas királyi várral biró Fülek városa akkoriban Felsőmagyarország egyik legjelentékenyebb pontja volt. A török dúlások idején messze vidékek ellenségüldözte lakossága — különösen az úri rend — itt keresett menedéket. Nógrád, Heves, Külső Szolnok, olykor Hont, Pest, sőt Fejér vármegyék is itt tartották a vármegyei közgyűléseket. A 17-ik század közepén Wesselényi Ferenc gróf, majd Koháry István volt a vár kapitánya, kik a hadi szolgálatban kitűnt praesidiarius katonákat egyremásra ajánlgatták a királynak a megnevesítésre. Számos nógrádmegyei családnak őse a címerlevelét a füleki várőrségen szerezte, hol sok alkalma nyílt kitüntetni magát.

Akkor olyan idők jártak, hogy a pap az egyik percben még az Istenigéjét hirdette a szószéken, a másik percben már kardot ragadott és gyülekezete élén a törökök ellen szállt síkra, kiktől sem éjjel, sem nappal nem volt biztos nyugalma a magyarságnak. Miskolczy Mihálynak bizony az ellenséggel való csetepa tékban, várvédelmi műveletekben gyakran lehetett része az örökké harcban álló Füleken. A kortársak feljegyzései szerint hatalmas termetű és nagy erejű férfi kiválóan érvényesült a viadalokban is. Midőn később a vallása miatt bajba került, a füleki egyház hivatalos okiratban bizonyította a haza és király iránt tanúsított hűséges szolgálatait. Hadi ismeretei mellett bizonyít az a tény is, amit életrajzírója Kocsi Csergő Bálint jegyzett fel,⁷⁾ hogy tudniillik 1674-ben vallása miatt a pozsonyi törvényszék elé idéztetve, Szelepchényi érsek április 4-én gróf Forgách Ádám és báró Zichy István útján felajánlotta neki a maga hontmegyei birtokán a bozóki várkapitányságot, ha katolizál. Ő azonban e helyett a bebörtönöztetést választotta.

Miskolczy Mihály viszontagságos életének egyik érdekes epizódját örökítette meg az a töröknyelvű jegyzőkönyv, melyet 1664. február 24-én, a mohamedán időszámítás szerint 1074. Sabán hó 28-án Abubekr Mohammed egri kádi

⁷⁾ *Narratio brevis de oppressa libertate hungaricarum ecclesiarum.* Egyháztörténeti adattár 1902. 6.

vett fel,⁸⁾ melynek rövid kivonata magyarul a következő: Haszán csapatfőnök, Redseb T. és Redseb zászlós arról értesültek, hogy Miskolczi Mihály (Mihál Miskofcsi) füleki pap Fülek várából Miskolcra érkezett, azért ezek rátörtek s a papot a szülei lakásán elfogták s bilincsekbe verve Miskolcra az egri várba szállították. Itt a diván elé állítva Mohamed effendi vizsgálóbíró kérdőre vonta, de ő felmutatta az útlevelet, melyet Kászim pasa idejében a váli állított ki a számára. Erre szabadon bocsátották, de csak feltételesen s Csapó István, Debreczeny János és Soós Péter miskolci bírák kezesekül jelöltettek ki azon esetre, ha a nevezett pap a miskolci lakóhelyét elhagyva a törökkel harcban álló Fülekre visszatérne, avagy kardot kötve a törökök ellen hadakozó ellenséggel tartana. Miután újból az a hír érkezett, hogy a szóban levő pap mégis visszatért Fülekre, a fentebb nevezett miskolci török vitézek a három jótálló miskolci polgárt a kádi elé idézték Egerbe, hogy a papért 700 ezüst garas váltságdíjat fizessenek. Csapó István és társai azzal védekeztek, hogy Miskolczi Mihály csak adás-vevési ügyben ment Fülekre, a váli útlevele őt a szabadon járásra-kelésre különben is feljogosította; ügyei elintézése után ismét vissza szándékozik térni Miskolcra, hol szülei is lakással bírnak. Továbbá, hogy nekik nem volt előzetes tudomásuk arról, hogy Mohammed Effendi vizsgálóbíró őket kezesekül jelölte ki. A mentséget elfogadták s a kezesek szabadon bocsátattak.

Miskolczi Mihály lelkészi működéséről közelebbi adataink nem maradtak fel. Személyes ismerőse, Kocsi Csergő Bálint azt írja róla, hogy „jeles készültségű, kegyességtől lángoló, jellemzilárdságban ritka, ékesszólásban bámulatraméltó, nagyeszű és nagy tapasztaltságú férfiú volt“. Irodalmi munkásságának fenmaradt még egy emléke, egy halotti beszéd, melyet Hamvay Ferenc volt hevesmegyei alispán felett tartott. Teljes címe: *Drága kenet, Az Az Oly Predikációk, mellyekben az eő megholt szerelmeseken bánkódó és magokban keservesen siránkozó személyek szomorú lelkekben meg Ujítatnak és vigasztaltatnak . . . Mellyeket az Néhaj Tekintetes és Nemzetes Hamvay Ferentz*

⁸⁾ Dr. Szendrei János: Miskolc története, III. 318.

Uramnak Nemes Heves és Külső Szolnok Vármegyék Vice Ispányának meg hidegedett teste felet predikált az Fileki és más hely béli fő rendek előtt; Mostan pedigh világra bocsátott az Fileki Helvetica Confession lévő gyülekezetnek méltatlan Tanítója Miskolczi Mihály. Anno 1669. April. Cassán.“⁹⁾

A magyar protestáns egyház gyásztizede alatt szomorú idők következtek Miskolczi Mihályra, ki már akkor deresedő hajjal hirdette az Ur ígét füleki hiveinek s meglegedetten élt családjában körében.

Szenvedéseiről csak rövidesen emlékezem meg. 1674-ben a pozsonyi törvényszéken 300 más protestáns lelkésztársával fej- és jószágvesztésre ítélték, mely ítéletet nem sokkal utóbb örökös fogságra változtatták át.

Őt Kolonics biboros rendeletéből ötödmagával, köztük Sellyey István pápai lelkészpüspökkel, a magas kősziklán épült Berencsvár börtönébe szállították s ott a legmélyebb és legsötétebb odúban tartották 1674. május 5-étől 1675. március 10-éig, mely idő alatt romlott fekete kenyéren és vízen élt. A földalatti csúszó-mászó állatokkal ellepett várbörtön, melyet télen sem fűtöttek, oly szűk volt, hogy csak hason csuszva lehetett belemenni. Egy ízben a hóhér elé vérpadra hurcolták Miskolczyt, mintha halálos ítéletet akarnának rajta végrehajtani. Máskor pedig várkapitányságot ígértek neki. Ő azonban egyformán hajthatatlan maradt.

Berencsről Bécsbe vitték. Majd onnan — társaival együtt — Ausztrián, Stájerországon, Karinthián keresztül le a tengerpartra Triesztig kellett gyalogolnia. Mindkét lába nehéz török bilincsekbe volt verve. Midőn a kísérő katonák Grácon túl gyaloglás közben durván ütlegettek őt, tán a miskolci török fogságára célozva, így fakadt ki: „Miért vertek engem, ki amúgy is vasra vagyok verve? Voltam én a kereszténység ellenségeinél, a törököknél is fogságban, de azok nem bántalmaztak, mint ti.“

A nehéz és szoros bilincs kisebezte Miskolczy Mihály jobb lábát, mely Trieszttől kezdve már térdig dagadt és fekélyes volt. Csak ekkor fűrészelték le róla a vasat, a romlott hússal együtt.

Elmérgeedett lábbaja végkép alkalmat-

⁹⁾ Szinnyei: Magyar írók élete és munkái. IX. 26.

lanná tette a lovaglásra is. Szekéren vitték a theátéi börtönbe, hol 1675. május 19-én hajnal-tájban kilehelte lelkét. Csak így menekült meg attól, hogy többi társaival együtt ő is a gályamunkákra hurcoltassék. Áldozata lett a régi idők türelmetlen szellemének, melytől akkoriban egyik vallásfelekezet sem volt mentes.

Rab lelkész-társa Kocsi Csergő Bálint, ki utolsó percéig mellette volt, nagy részletességgel leírja az ő hallatlan gyötrelmeit s az utolsó napjaiban is tanusított nagy lelkierejét. Apostoli fenkölséggel halála óráján is ellen-ségeiért imádkozott.

Mi azért kívántunk ez alkalommal kissé bővebben kiterjeszkedni Miskolczy Mihály egész pályafutására, mert bár a nemzeti történelem, az irodalom és egyháztörténet jegyzett is fel adatokat ő róla, azonban mindenik külön és el-szigetelten, nem összefüggően foglalkozik vele, holott a latin és magyar író, török fogoly, hit-vértanú füleki prédikátor ugyanegy személy volt. Eredetére, családi viszonyaira pedig a borsodmegyei levéltár itt közölt adatai vetnek először világosságot.¹⁰⁾

Mint azon kor vallási ragaszkodásának és hősies elszántságának az első keresztény vértanukhoz hasonló példaképe — minden felekezeti vonatkozástól eltekintve — megérdemli, hogy családja történetének megírásánál részletesebben foglalkozzunk vele.

Miskolczy Mihályt hasztalan várta haza szerető hitvese Paksy Erzsébet asszony és két derék fia. A füleki parókia, a füleki egyház örökre megárvult. A templom harangja elnémult s midőn újra megkondult, már misére hívogatott. Ma nyoma sincs ott az egykor virágzó református és evangélikus egyházaknak.¹¹⁾

Miskolczy Mihály utódai kegyelettel ápolták az ő emlékét. Ahelyett hogy visszariadtak volna nagy ősük szomorú sorsától, nemzedékről nemzedékre csaknem valamennyien az ő nyomdo-kaiba, a lelkészi pályára léptek.

¹⁰⁾ Egykorú életirója csak annyit tud róla, hogy »ex nobilissima familia« származott.

¹¹⁾ Néhány református család — mint a Tatár, Rakottyay — Fülekről azon időben Losoncra menekült. Utódaik ma is ott élnek.

A történeti adatok szerint 1700. május 4-én Miskolczy Mihály ongai pap „az néhai boldog emlékezetű Tiszteletes Miskolczy Mihály Uramnak, feleségétől néhai Paksy Erzsébet Asszonytul származott fia“, a testvéröccscse Miskolczy Mátyás nevében is eladja a Miskolczon levő két fundusát, a hozzá tartozó szántóföldekkel, irtványokkal, rétekkel, erdőkkel, berkekkel, szőlőkkel, vizekkel, malommal és malomhelylyel Miskolc városának, illetve megbízott főbírájának, Zsóry Istvánnak.¹²⁾

Látjuk, hogy a füleki papnak hasonnevű idősebb fia szintén pap lett, előbb Ongán, majd Rimaszombatban, végül Tiszalúczon. Másik fia Bodnár, másképpen Miskolczy Mátyás az ősi földön Miskolcon lakott s mint művelt és vagyonos ember, a város és vármegye közéletében jelentékeny szerepet vitt. 1742. táján Borsodvármegye főszámvevője és pénztárnoka¹³⁾ (ordinarius perceptor et cassae praefectus) volt s a Mária Terézia trónjáért folyt háborúk idején a nemesi felkelések pénzügyeit is ő intézte Borsodmegyében.

Testvérbátyja II. Mihály terjesztette tovább a családot, kinek két pap fia maradt, az egyik III. Mihály Tiszalúcon, a másik pedig András Cserebátorban hirdette az Úr igéit. Az idősebb testvérnek Mihálynak mind a három fia szintén az egyházat szolgálta 1800. táján. IV. Mihály a beregmegeyi Isnyétén volt pap, Sámuel Tiszakeszi lelkésze lett, József pedig Böcsön volt iskolamester. A család Miskolczi Bodnár néven 1754-ben¹⁴⁾ és 1803-ban¹⁵⁾ nyert Borsodmegyétől nemesi bizonyítványokat, melyekből a család származási táblája teljesen összeállítható. A családból ma is számosan élnek, valamennyien a vértanú-pap egyenesági leszármazottjai. Egy egyszerűbb ág Alsó-Borsodban, a Tisza vidékén lakik.

Címerük ezidőszerint ismeretlen előttem.

A család leszármazása 1609-től 1803-ig a mellékelt táblázaton van feltüntetve.

¹²⁾ Borsodmegyei lt. Nemesi iratok 105. sz. cs.

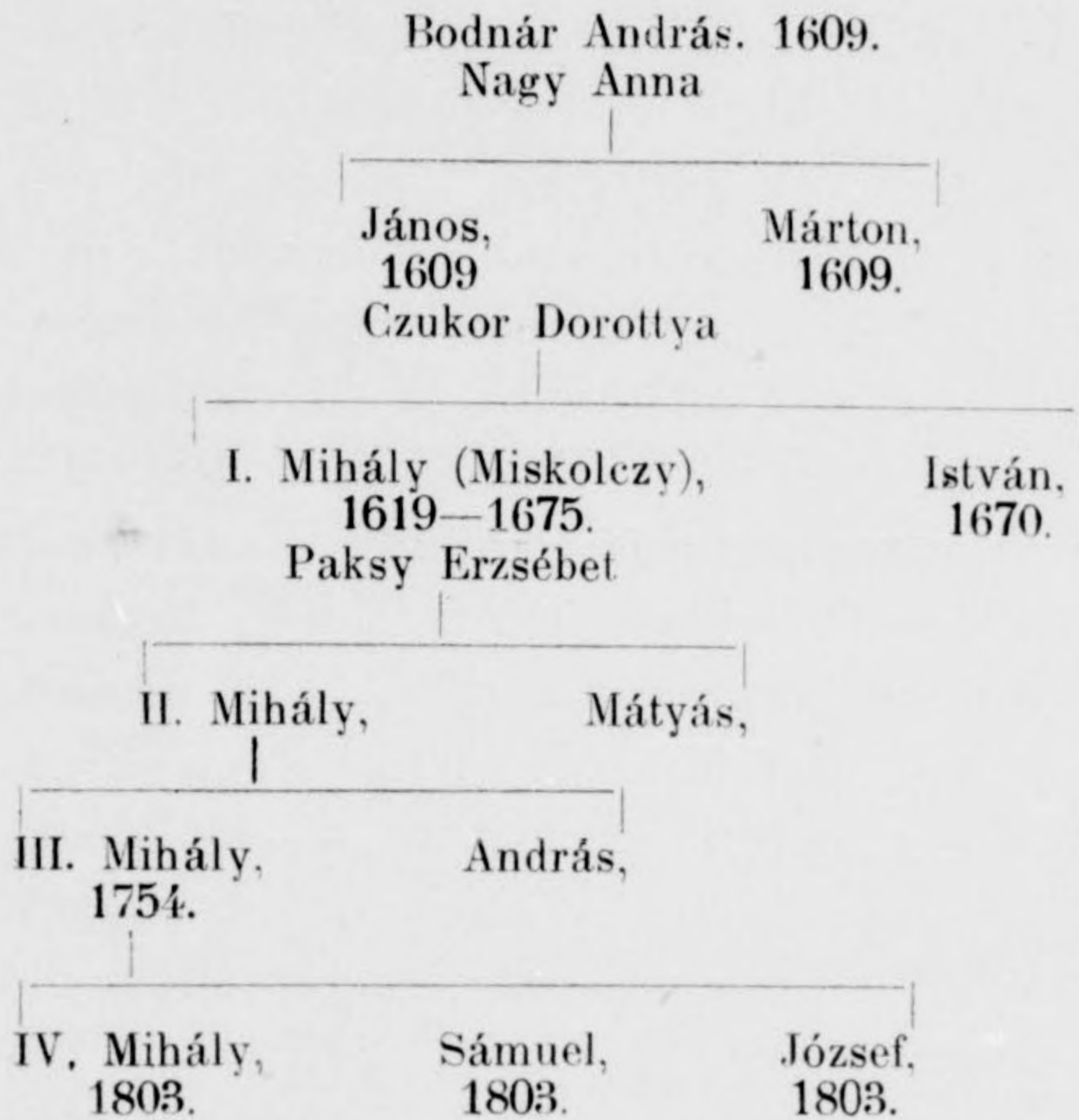
¹³⁾ Ugyanott, 1742. jkv. 68 l.

¹⁴⁾ Borsodmegyei lt. 1754. jkv. 437. l.

¹⁵⁾ Ugyanott. 1803. jkv. 1886. sz.

A Miskolczi Bodnár család származási táblája.

Német levéltári szaklapokról.

Már a Debrecenben 1907. december 20-án megjelent Magyar Könyv Ujság című lapban közölt „Levéltári irodalmunkról“ írt cikkemben rámutattam, hogy a levéltári szakirodalom hazánkban nem áll azon a fokon, amelyen kellene állania és amelyen állhatna az adott körülmények között.

Annál öröndetesebb jelenségként kell üdvözölnöm a Törvényhatósági Levéltárosok Országos Egyesülete által kiadott hivatalos lapot, a „Levéltárosok Lapja“ címen megjelenő első magyar levéltári szaklapot és kívánom, hogy az alább ismertetendő német laptársai mögött sem színvonal, sem tartalom tekintetében ne maradjon.

Amíg tehát hazánkban csak most indult meg az első magyar levéltári szaklap, addig a külföldön, például Bajorországban már 1806-ban Bambergben „Zeitschrift für Archivs — und Registratur Wissenschaft“ címen dr. Oesterreicher bambergi bajor kir. levéltáros és Döllinger bambergi kir. főirattáros szerkesztik az első levéltári szaklapot, melynek cikkei a levéltári és ezzel rokon irattári tudomány alapelveinek, majd külön-külön a levéltári és irattári rendszerek, elméletek ismertetésének vannak szentelve.

A folyóirat két kötetből (három füzettel) áll, több nem jelent meg 1808-ban történt megszűnése óta.

Ezt követi 1834-ben a Hamburgban megjelent „Zeitschrift für Archivkunde, Diplomatie und Geschichte,“ szerkesztői Höfer, berlini porosz kir. levéltári titkos tanácsos, dr. Erhard és Medem, porosz kir. tartományi levéltárosok.

Egyrészt a folyóirat címe, másrészt szerkesztői garanciát nyújtottak arra, hogy lapjuk tudományos színvonalban magasabban álljon az előbb említett folyóiratnál. Minden kötet végén terjedelmes oklevél közleményekkel találkozunk, melyekben a szerkesztők és munkatársak az őrizetükre bízott levéltár kiadatlan és a diplomatariumokban még nem közölt oklevelekből válogatnak ki és kritiko-historiai elemzéssel ismertetik ezeket, pl. Die angebliche Dagobertsche Stiftungs-Urkunde des Peters-Kloster zu Erfurth, vagy Das aelteste Stadt-Privilegium der Stadt Hamm, diplomatisch und historisch beleuchtet, etc.

Ezen folyóirat 1834-ben megjelent első kötetét csak 1837-ben követi a második kötet „pártolás hiánya“ miatt, mint a II. kötet előszavában olvassuk; ezzel egyelőre megszűnt a lap további kiadása is.

Ez a körülmény indította dr. Friedemann-t, a nassau hercegi központi államlevéltár igazgatóját arra, hogy engedve a tudományos körök biztatásainak — mint előszavában említi — Gothában 1846-ban „Zeitschrift für die Archive Deutschlands“ címen folyóiratot indítson.

Amíg az előbbi szaklapban nagyobbára a szerkesztők saját dolgozatait látjuk, addig már itt a munkatársak egész sorát üdvözölhetjük az egész kontinensről, még olasz levéltáros is akad köztük. Ezek már nemcsak a levéltári és irattári tudomány elméleti részeinek fejtegetésével tűnnek ki, hanem létező és megszűnt közlevéltárakat ismertetnek, oklevélgyűjteményeket, szakirodalmi újdonságokat beszélnek meg, közlik az egyes levéltárakban előfordult személyi változásokat, stb.

Az 1846—1847-ben megjelent három füzetből álló első kötet folytatása csak 1853-ban jelenik meg a három füzetes második kötettel, azonban Friedemann időközben bekövet-

kezett halála megszünteti a lap további megjelenését.

Évtizedek mulva is fájó érzéssel vesszük tudomásul, hogy ez a tartalmas lap, mely európai levéltárosaink között élénk összeköttetést létesített, megszűnt s nem találjuk folytatását azoknak a tudományos készültséggel megírott tanulmányoknak, az egykoru levéltári híreknek, stb.

Ámde 1876-ban megindult Stuttgartban Höfer, Archivalische Zeitschrift című lapja, mely 1888-ig saját neve alatt, 1890-től pedig a müncheni bajor kir. birodalmi levéltár kiadásában jelent meg s maig is a leg tartalmasabban szerkesztett levéltári szaklap.

Egy kötete jelenik meg évenként és munkatársai között szerepel Zimmerman Ferenc, nagyszebeni városi és szász egyetemi levéltáros, aki többek közt a III. kötetben a nagyszebeni városi és szász egyetemi levéltár leírását adja.

Nem érdektelen megismernünk e néhány vonásból egy külföldi állam levéltári szaklap irodalmát akkor, midőn hazánkban első ilyen mű szaklapunk bölcsőjénél állunk.

A fentebb vázolt küzdelmes munka való tekintettel mégis örömmel üdvözlöm lapunkat abban az erős hitben és meggyőződésben, hogy

végre megtaláltuk azt a helyet, ahol gondolatainkat kicserélhetjük, amelynek hiányát számtalanszor tapasztaltuk nemcsak tudományos, de agitációs kérdésekben is. Tegye lehetővé lapunk a tudományos és gazdasági értelemben vett együttes és összhangzatos kari működést.

Legyen szabad azonban azonban felemlítenem, hogy egyesületünkbe a 63 vármegyei és 27 városi (beleértve Fiumét és a székesfővárost) törvényhatósági levéltár tisztviselőin kívül bevonandó volna a 112 rendezett tanácsu városi levéltár tisztviselői kara is, annál inkább, mert ezeknek tisztviselőitől az 1912: LVIII. t. c. 22 §-a ugyanazon minősítést követeli meg mint a törvényhatósági városok és vármegyék levéltárosaitól (jöllehet pl. Nagyszeben és Brassó tanári vagy jogtudori oklevelet). Ezt kívánja a rend. tan. városok levéltárainak még nagyobb részét tudományos feldolgozásra váró anyaga, ami mindenesetre megfontolást érdemlő ténykörülmeny, hiszen lapunk hivatva van élénk összeköttetést létesíteni hazánk összes levéltárosai között ezeket tehát legkevésbé tartom kizárhatóknak.

Radics (Cseh) Vendel

kép. tvh. levéltáros, ügyvédjelölt.

Levéltáraink köréből.

Csánki Dezső üdvözlése. A Törvényhatósági Levéltárosok Országos Egyesülete nevében dr. Csánki Dezső új országos főlevéltárnokot Popovits Sebő elnök és Miskolczy Simon János főtitkár táviratban üdvözölték. Az üdvözlésre a következő válasz érkezett a főtitkárhoz.

Igen tisztelt Főlevéltárnok, Főtitkár Ur!

Őszinte érzelmekkel és köszönettel viszonozom a szives üdvözlést és jókívánatokat, melyeket országos főlevéltárnokká történt kineveztetésem alkalmából a köztörvényhatósági levéltárnoki kar nevében is hozzám intézni szivesek voltak.

Legyenek meggyőződve igen tisztelt Főtitkár úr, hogy megtisztelő figyelmükkel és megemlékezésükkel nagy örömet okoztak nekem, s hogy boldognak fogom magamat érezni, ha a törvényhatósági levéltárnoki kar előmene-

telén s a levéltári ügy emelésén én is közremunkálhatok.

Fogadja kérem, igen tisztelt Főtitkár úr, és tolmácsolja az Egyesület, illetve annak Elnöksége előtt is meleg köszönetem és tiszteletem nyilvánítását.

Budapest, 1913. május 17.

Dr. Csánki Dezső.

*

Lapunk egy barátja dr. Csánki Dezső, az új országos főlevéltárnok hivatali és tudományos működésének összefoglalásáról irt sorainkat kiegészíti Csánkinak a Magyar Tudományos Akadémia levelező — majd rendes tagjai sorába 1891 és 1900 években történt ajánlásával, mely Szilágyi Sándor illetve Radvánszky Béla báró és Fejérpataky László, történeti irodalmunk e nagynevű mivelői által történt s amelyek így hangzanak:

Dr. Csánki Dezső orsz. levéltári fogalmazót levelező tagul ajánlja *Szilágyi Sándor* r. t. Az első nagyobb munka, melylyel Csánki feltűnt, I. Mátyás udvara volt, s ez szolgált alapul az Akadémiának arra, hogy Hunyadiak Kora folytatásával Csánkit bizta meg. Azóta megjelent egy kötet a munkából „Magyarország Történelmi Földrajza a Hunyadiak Korában“, mellyel különben nehéz feladatát oly fényesen oldotta meg, hogy azzal mondhatni rekonstruálta régi geografiánkat. A leglelkismeretesebb forráskritika s széles körű történelmi ismeret mellett Csánki azon történetirók közé tartozik, kik dolgozataikban a műformára is tekintettel vannak. (1891.)

Csánki Dezső levelező tagot *rendes* tagnak ajánlja *b. Radvánszky Béla* tiszt. tag. *Dr. Csánki Dezső* örök érdemeket szerzett magának azon óriási fáradságot, kiváló szakismereteket és kritikát igénylő munkássággal, mellyel Magyar ország középkori földrajzának képét a Hunyadiak Kora folytatásaként megalkotta. Oly monumentális alkotás ez, melyre a hazai történettudomány minden időkben büszke lesz. Ez érdemben gazdag tudományos munkásságra az Akadémia van hivatva megadni az elismerést azzal, hogy a monumentális mű szerzőjét *rendes* tagjai közé iktatja. — *Ugyanőt* *rendes* tagnak ajánlja *Fejérfataky László* r. tag. *Csánki* 1891 óta tagja Akadémiánknak s ezóta szakirodalmunkat egy monumentális alkotáson kívül sok nagybecsű dolgozattal gazdagította. Székfoglalója: „*Kőrös megye a XV. században*“ 1893-ban jelent meg. A tekintélyes füzet (153 l.) merőben új világításba helyezi e nagy közbirtokosságu terület topographiai és családtani viszonyait, ezer meg ezer mindenfelől összehozott levéltári adat alapján. Topographiai és részben nemzedékrendi bonyodalmakat tisztáznak nagy értekezései: „*A régi Szeghalom és Füzes Gyarmat népességi és birtokstatisztikája*“ (Békésm. rég. és tört. társ. Évk. 1891|92.); „*Szenterzsébetfalva Pest mellett*“ (Századok 1893.); „*Ajuárdfiak és Matucszinaiak*“ (u. o.) „*Boszniai püspökség Magyarországon*“ (u. o.) stb. Legnagyobb alkotása, mely a jelen történelmi kutatásoknak és az emberi szorgalomnak minden időkre büszkesége marad: a „*Hunyadiak Korá*“-nak folytatása. E nagy műben

Magyarország középkori megyéit, városait oklevelek tizezeinek mesteri kézzel csoportosított adatai világítják meg; megismerjük e megyék városait, községeit, birtokait, családait, s minden adatot egykoru oklevelek bizonyosága igazol. A megjelent három kötetben az ország tulnyomó nagy részét már feldolgozva találjuk, mind megannyi dióhéjba szoritott megyei monografiákban, melyek minden egyes vármegye területén kívül a legszükségesebb tudnivalókat magukban foglalják. Aki valamely vármegye monografiáját akarja megírni, első sorban *Csánki* művéhez fordul, mely a további kutatásokra nevezve a legjobb utasítást adja. A legkiterjedtebb levéltári kutatásoknak, bámulatos tudásnak és szorgalomnak, a legszerencsésebb kritikai és kombinatív érzéknek eredménye e nagy mű, melyhez hasonlót a külföldi szakirodalom nem képes felmutatni. Ezzel a nagyérdemű szerző emléket emelt a magyar tudományosságának és méltóvá tette magát az Akadémia teljes elismerésére. (1900.)

Előléptetések az országos levéltárban. A belügyminiszter *dr. Komáromy András* országos levéltárnoki címmel felruházott országos levéltárnokot, a M. Tud. akadémia levelező tagját és a budapesti kir. magyar tudomány egyetem magántanárát, országos levéltárnokká nevezte ki. — *Szentkirályi György* kezelő tiszt pedig kezelő igazgatóvá lépett elő ugyanez alkalommal.

Orsz. levéltári fogalmazói vizsga. *Dr. Kungl Károly* kartársunk, Ujvidék törvényhatóságú város főlevéltárosa az országos levéltári vizsgát ápril hó folyamán sikerrel tette le.

Választás. *Dr. Osváth Gyulát*, Mosonvármegye főlevéltárosát a sárospataki református jogakadémia *rendes* tanárává választották. Rövid időn belül második eset, hogy a levéltári kar tagjai katedrára kerülnek.

A vármegyék államosítása. A belügyminisztériumban dolgoznak azon a törvényjavaslaton, mely a vármegyei tisztviselői kar államosítását célozza. E törvényjavaslat bennünket is közlelről érdekel, mert ez lesz hivatva a levéltárosi kart ért illetményrendezési sérelmeken segíteni és azokon a lehetetlen állapoton változtatni, hogy a kar jobbára főiskolai végzettségű tagjai a IX. fizetési osztályból ki ne moz-

dulhassanak. Itt kell a kvalifikáció kérdését is végrevalahára rendezni a jövőben hivatalba lépőkre nézve és a főiskolai képesítést kötelezően kimondani. Egyesületünk eziránt tett előterjesztést és a belügyminisztérium illetékes helyén biztató választ nyert. Ez ügyben újlag megteesszük a szükséges lépéseket.

Gömör-Kishont vármegye új főlevéltárosa. Gömörvármegye főispánja dr. *Csernay Dániel*, helyettes főlevéltárost vármegyei főlevéltárossá nevezte ki. Dr. Csernay Dániel 1865. júl. 20-án született Bárnán (Nógrádmegye), Rozsnyón végezte középiskoláit és a kat. teológiát. Négy évig a lelkészi pályán működött. Majd elvégezve a jogi pályát, a budapesti egyetemen államtudományi doktorátust tett. 1892-ben lépett Gömör vármegye szolgálatába, melynek 1905 óta tiszteletbeli levéltárosa és hivatalos lapjának szerkesztője. A helyi társadalmi intézmények kebelében több tisztséget visel és a helyi irodalom terén is szorgalmas és érdemes működést fejtett ki.

Halálozás. *Dobos János*, Cegléd r. t. város levéltárosa 69 éves korában Budapesten f. é. június 14-én elhunyt.

Komáromvármegye új levéltára. Komáromvármegye levéltára már évek óta sinyli a levéltári helyiségek szűk és célszerűtlen voltát és annak kiépítése állandóan foglalkoztatja. A belügyminisztériummal folytatott tárgyalások eredményéhez képest még a múlt évben megszavazott a kibővítés céljaira 10000 K-t és állami hozzájárulást kért a kivitelhez. Az új terv elkészült, e szerint a levéltár földszintes épületére emelet épül. A terv kivitele 25000 K-ba kerül. Itt kell megjegyeznünk azt, hogy a levéltárban elhelyezett Kultsár-féle könyvtár (alapítási éve 1827) és a vármegye közel 40000 kötetet tevő könyvtára is a levéltárban volt eddig összezsúfolva, de ez a jelenleg már építés alatt álló kulturpalotába (muzeum, könyvtár és képtár) megy át 1914 tavaszán. Az új levéltár elrendezésére dr. *Alapi Gyula* főlevéltáros tervet készített, melyet lapunk egyik következő számában fog ismertetni.

Mosonvármegye új főlevéltárosává a sárospataki jogakadémia jogtörténeti tanszékére megválasztott dr. *Osváth Gyula* helyére *Szabó Vendel* végzett jogászt, Győrvármegye tb. aljegyzőjét nevezte ki Mosonmegye főispánja. Szabó Vendel 1882. október 22-án született Várrasúron (Pozsonym.) Középiskoláit és a jogot

Pozsonyban végezte. 1908-ban Győrvármegyénél lett közigazgatási gyakornok, majd tb. aljegyző. Ugyanitt nyolc hónapon át mint helyettes levéltáros működött. 1913. január 30-án nevezte ki Mosonmegye főlevéltárosává e vármegye főispánja. Irodalmi téren (helyi történet) is dolgozik.

Selejtezés Fogarasvármegyében.

Dr. *Bodnár János* vármegyei főlevéltáros és a vármegyei hivatalos lap szerkesztője előterjesztésére Fogarasvármegye közönsége elhatározta levéltára selejtezését. Erről dr. Bodnár szabályrendelet tervezetét dolgozott ki, ennek lényegesebb intézkedései a következők: a kiselejtezett iratok az az iktatókönyv tárgysorozatában „kiselejteztetett“ bélyegzővel jeleztenek. A vármegyei és községi pecsétet 1867-től összegyűjtik. A közgyűlés kimondta azt is, hogy a már levéltári anyagot tevő, visszamenőleg tizennegyedik évbéli járási szolgabírói iratok beszállításuk előtt selejtezendők. A selejtezésre egy legalább is irodatiszti képesítéssel rendelkező munkaerőt alkalmaz a vármegye, ki a főlevéltáros rendelkezése alatt áll és utasítása szerint dolgozik. A selejtezést dr. Bodnár János főlevéltáros vezeti, kit a munkálat befejezésével a rendezési és selejtezési munkálatért a munkához mérve tiszteletdíjban fog részesülni.

Az új nyugdíjtörvény és a levéltárosok. Az 1912. t.-c., mely a nyugdíjigényre nézve a szolgálati idő kedvezményes (7 hónap helyett 8) számításának alapjául a főiskolai végzettséget, annak kezdő időpontjául pedig az abszolutórium dátumát tekinti, a főiskolai végzettségű vagy ezenfelül levéltári fogalmazói vizsgát is tett levéltárosokra nem terjeszkedik ki. Az országos levéltári fogalmazói vizsga mindenesetre fölér egy államvizsgálattal s ezt csak a kinevezés után lehet megszerezni, ezt az 1912. LVII. t.-c. is elismeri, midőn a fogalmazói vizsgát — bármikor szereztetik az — a VIII. fiz. osztállyal honorálja, míg a pusztán főiskolai képesítés némi jutalmazásánál a kinevezés előtti végzettséget veszi figyelembe s azt a mi szakunkon kisebb kvalifikációnak tekinti. Borsodvármegye a nyugellátás kedvező számítását kiterjesztette a főiskolát végzett, de fogalm. vizsgát nem tett, tehát a IX. fizetési osztályban levő főlevéltárosra is, a f. évi februári közgyűlésén elfogadott új nyugdíjszabályrendeletében, így természetesen a kinevezés előtt megszerzett végzettséget véve tekintetbe. Ránk nézve irányadó lesz a nyugdíjellátás mikénti megoldására nézve az Orsz. Levéltár esetleges olyan tisztviselőinek példája is, akik pusztán a megkivánt abszolutóriummal (tehát államvizsga nélkül) tettek fogalmazói vizsgát s pláne előbb kezelőtiszti állásban voltak.

Magántulajdonban levő latinnyelvű okiratok másolatának hitelesítése. A budapesti és vidéki hiteles helyi (káptalan, konventi) országos levéltárakban s a köztörvényhatósági levéltárakban őrzött okiratokról, mint tudjuk, az illetékes levéltárosok adhatnak hiteles másolatot. A magánosok tulajdonában levő okiratok másolatait közjegyzőtől vagy járásbirótól azonban nem kívánhatja meg a törvény, hogy ő vagy valamelyik megbízott alkalmazottja jól tudjon latinul s a régi oklevelekhez is értsen. Nem egyszer megtörtént már, hogy részben vagy egészben hamisított avagy hibásan átírt latinnyelvű okirat másolatát jóhiszeműen hitelesítették. Ma már a belügyminisztériumnál és az orsz. levéltárnál is nagy óvatossággal kezelik a közjegyzőileg hitelesített másolatokat. Ez irányban azonban egy életrevaló jogszokás van nálunk kialakulóban. Nevezetesen, ha a magánosok tulajdonában levő okiratot levéltáros másolja le, a másolat valamely lapjának alján rendszerint feltünteti nevét és állását, sőt némelykor az oklevél hitelesítési záradéka után az egyik sarokba hivatalosan odairja a nevét és odaüti a levéltárosi pecsétjét, míg a másik sarokba a közjegyző neve és pecsétje jön. Az ilyen szakértő által lemásolt s részben annak felelősségével hitelesített okiratnak mindenesetre nagyobb hitele van a hatósági és szakkörökben. Ez az elfogadott jogszokás valószínűleg írott törvénnyé is válik, mihelyt a törvényhatósági levéltárosoktól is orsz. levéltári fogalmazói képzettséget, tehát oklevéltani, paleografiai és latin nyelvi teljes ismeretet kíván a törvényhozás. A közjegyzők felelősségét is megkönnyíti, ha csak olyan latin nyelvű (és pl. 100 évesnél idősebb magyar nyelvű okiratról készített) másolatot fogadnak el hivatalosan hitelesnek, amelyet egy hatósági levéltáros is hitelesít. Ez esetben azonban mi szükség lesz a közjegyzői hitelesítésre?

m.

Elharácsolts oklevelek. A Magyar Történelmi Társulat nagysikerű vándorgyűléseit, mely legutóbb Liptószentmiklóson volt, folytatni fogja és Trencsénvármegye székhelyén szándékozik az idén megtartani. Előkészítésére dr. Iványi Béla országos levéltári fogalmazót, a M. Tört. Társulat választmányi tagját küldte ki, aki meglepő dolgokat észlelt, melyekről így nyilatkozik egy budapesti napilapban:

Trencsén vármegyét valósággal kifosztották. Minden értékesebb dolgot elvittek a megyéből, még Róbert Károlynak 1324-ből való híres kiváltságlevelét is, amelyben először kap Trencsén kiváltságokat. Amikor én itt megjelentem, kerestem az okmányt. A tokját megtaláltam, de abból hiányzott a nagyjértékű közép-

kori dokumentum, amelyhez hasonló alig akad az országban. Most Csehországban van ez az okmány is, a többivel együtt. Az egész levéltár feltűnően hiányos, meglátszik, hogy itt nagyban garázdálkodtak. Nyomban észrevettem, hogy a gazdag okmánytárt megdézsmálták. A 13. és 14-ik századból eredő okmányok legnagyobb része nincsen meg. Valamennyit elvitték cseh ágensek, muzeumok fizetett ügynökei s vagy ellopták, vagy filléreken vásároltak össze mindent és most, hogy mi akarunk gyűjteni, nem találunk semmit. Az állapotok annyira züllöttek, hogy megérkezésem után tapasztalataimról nyomban jelentést fogok tenni a belügyminisztériumban.

A levéltárosok egyesülése címen az 1. számban írott közlemény kiegészítésül — el kell mondanunk, hogy *Fodor György* Szatmárnémeti város főlevéltárosa 1906 évben a *városi levéltárosok* helyzetének javítása érdekében indított elsőnek mozgalmat és az akkori kormányhoz ez ügyben memorandum tervezetet is készített, melyet a Debrecenben megjelenő *A Város* c. lap, 1906. szept. 7. száma közölt. Fodor az említett lap 1907 1909 és 1910 évfolyamaiban elismerésre méltó buzgalommal dolgozott a levéltárosi kar érdekében, mit szives készséggel konstatálunk nyugalomba vágyó ősz kartársunk kívánságára és a történeti igazság érdekében.

Tanulmányi segély. Zólyom vármegye közönsége méltányolva *Föglein* Antal vármegyei főlevéltárosnak továbbképzésére irányuló törekvését, az országos levéltári fogalmazói vizsga letételéhez szükséges oklevéltani tanulmányok költségeire 500 korona tanulmányi segélyt szavazott meg máj. 31-iki közgyűlésén.

Képesítési pótlék. Ily című hírünket helyesbíteniünk kell, t. i. Mosonvármegyétől eltávozott dr. Osváth Gyula helyett Szabó Vendel főlevéltáros részesül képesítési pótlékban, úgyszintén dr. Csernay Dániel, Gömörvármegye főlevéltárosa.

Uj tagjaink. A Törvényhatósági Levéltárosok Országos Egyesülete tagjai sorába újabban beléptek: Cserkúti Adolf városi főlevéltáros (Pécs), dr. Csernay Dániel főlevéltáros (Gömör-Kishont), Garzó József főlevéltáros (Kecskemét), Mészáros János főlevéltáros (Sopronvármegye), Szabó Károly tb. főlevéltáros (Pancsova), Szabó Vendel főlevéltáros (Moson), Weszprémy Kálmán főlevéltáros (Hajdumegye), kikkel tagjaink száma 73-ra emelkedett.

Illetmény rendezés. *Molnár* Mihály, Hódmezővásárhely törvényhatóságú város főlevéltárosán az a sérelem esett, hogy a város hatósága hivatkozva az 1912: LVIII t. c. kiegészítő B. kimutatásra, mely főlevéltáros, levéltáros és allelevéltáros állásokat különböztet meg a városi törvényhatóságoknál, a városi főlevéltárost a X. fiz. osztályba akarta sorozni, mely az allelevéltárosi állásnak felel meg. Erről alakuló közgyűlésünk után értesülvén kérelemmel fordultunk a város törvényhatósá-

gához sérelmes határozatának megváltoztatása iránt, egyúttal haladéktalanul megtettük a lépéseket a kari sérelem orvoslása céljából a belügyminisztériumban. Az eljárásnak a kellő eredménye meg is lett, mert a nevezett főlevéltárost a IX. fiz. osztályba sorozta Hódmezővásárhely a f. évi április hóban tartott közgyűlése, mit megnyugvással veszünk tudomásul.

Megsemmisített nemesi bizonyáglevelék.

A belügyminiszter 43383/1913 évi határozatával a *Karczag* család részére 1939 évben Nógrád és Pestvármegyék által adott bizonyágleveléket megsemmisítette. Ugyanis e családnak 1810-ben Nógrádvármegyéből nyert és 1811-ben Győrvármegyében hirdetett bizonyáglevelét az udvari kancellária még 1823-ban megsemmisítette.

Irodalom.

Nemes családok Csanádvármegyében. *Sümeghy Dezső* kartársunk, Csanádvármegye főlevéltárosa évek munkájának eredményét adja ki az elől említett címen dr. Barna János középiskolai tanár közreműködésével. A munka két kötetben jelenik meg. Az első tárgyalni fogja az újjá alkotott Csanádvármegye nemes családai történetét a mai nemzedékig és függelékül felsorolja a vármegyei tisztikar névsorát. A második kötet a régi Csanádmegye nemes családai fogja ismertetni. Az I. kötetet 1913 őszén jelenik meg 16—20 íven és ára 15 korona, mely utánvétellel fizethető.

Dr. Vargha Zoltán: A Görcsönyi Vargha család. (Bpest, 1913. Biró és Schwarcz kny. 32. l. I—VI. tábla.) Dr. Vargha Zoltán budapesti főreáliskolai tanár, kitől a *Genealogiai Füzetek*ben figyelemreméltó dolgozatok jelentek meg, megírta családja történetét, melynek őse Vargha András 1633 június 7-én nyer nemességet II. Ferdinánd királytól Miklós és István testvéreivel. Nyomon követi a család vándorlását Borsodból Veszprémbe, hol a család második generációja Görcsönyben lesz birtokos, ahonnan a család előnevét írja; a XVIII. sz. elején a család Győr és Komárom vármegyékbe költözik. A legaprólékosabb körülményt is felemlíti a gondos levéltári kutatáson felépült munka, mely családi monografiáink kevés számát értékesen gyarapítja a szépen kidolgozott nemzedékrendi táblázatokkal. A munka írója szerényen azt kívánja, hogy ösztönözze ez a nevezetes magyar családokat történetük megírására és kiadására, mi pedig azzal toldjuk meg, hogy genealogiai irodalmunkat több ilyen gondos és szép dolgozáttal gazdagítsa. A család élő tagjai közül dr. *Vargha Gyula* min. tanácsos, a m. kir. központi statisztikai hivatal igazgatója és a Kisfaludy Társaság főtitkára, a jeles költő nevét említjük, és dr. *Vargha Dezső* kölhídyarmati plebános, íróét a szerzőn kívül.

A Mezőtelegdi Miskolczyak címen *Osváth Lajos* Biharvármegye főlevéltárosa Miskolczy Ferenc főispán 30 éves jubileuma alkalmából megírta a Miskolczy család történetét és egy nemzedékrendet állított össze, mely a XIV. sz. végén élt Miskolczy Csulák Györgyig terjed. Szerző a családot kapcsolatba kívánja hozni a Miskouch nemzetséggel is. A figyelemreméltó dolgozat a nagyváradi *Szabadság* f. é. 110-ik ünnepi számában jelent meg.

Folyóiratok szemléje.

A Századok f. é. 5. száma Takáts Sándor. A kalauzok és kémek a török világban című érdekes és szép dolgozatát folytatja; dr. Závodszy Levente Székely Miklós jajcai bánsága történetét írja meg, Müller Frigyes. A nagyobb Gellért legenda forrásai és keletkezéséről értekeznek. A történeti irodalom rovatban Thallóczy Lajos-Horváth Sándor: Alsószlavóniai okmánytár, Auner Mihály; Az erdélyi szászok oklevelei a XV. század kezdetéig, Ferenczi Zoltán: A magyar irodalom története 1900-ig, Angelo Vivante: L'irridentismo adriatico c. művek ismertetését olvassuk. A Tárcában Karácsonyi János, Márki Sándor, Hóman Bálint cikkei olvassuk, utóbb említetté polemikus válasz Erdélyi László bírálatára.

Adalékok Zemplénavármegye Történetéhez. 2. száma *Dongó Gyárfás Géza* kartársunk szerkesztésében a rendes bő és változatos tartalommal jelent meg. Visegrádi János dr. a sátoraljaujhelyi őslakótelepet ismermerteti. Dongó Gyárfás Géza szerkesztő két középkori oklevelet közöl (magyar fordításban is) ezenkívül Regéc és Tállya várak adományleveleit, folytatja Zemplénavármegye Topológiáját, a bodrogi tavak halászatáról közöl figyelemreméltó mivelődéstörténeti adalékokat és az egrői Memoria Dignitatum zempléni vonatkozásait közli; Kemény Lajos, Kassa város nagyérdemű és munkás főlevéltárosa, a kassai levéltár zempléni vonatkozásainak közlését folytatja, Thuránszky László a német hadak 1662-ben történt zempléni beszállásolásáról kezdi meg értekezését, Unghváry Ede, Sztropkó vára történetét folytatja. Az adattárban Kemény Lajos, Spissovszky Imre, Dongó Gyárfás Géza szerkesztő érdekes család- és mivelődéstörténeti adalékokat közölnek.

Szakkérdések és körölvények.

Van-e jogom előnév használatára, ha nemességszerző ősöm adományos nemessé lett? S mi uton szerezhetem meg elismertetését?

A donációs nemes családok rendszerint az adományos birtok helyéről írják előnevüket. Újabban a predikátumok után nagy a történet, úgy hogy a jogos és kevésbé jogos aspirációk közt indokolt a felmerült kérdés kritikai vizsgálata. Tény az, hogy a használatban levő nemesi előnevek közül igen sok önkényes, mondhatnók önadományozott van s nem árt az óvatosság a családi hagyományok vizsgálatánál, hogy azok tényleges jogokat őriznek-e vagy csak szép illúziókat. (Ilyen esetet közölt lapunk I. száma, midőn felemlítette egy család »Egredi« előnevét, mint családi hagyományt, mely figyelmes szemlélet után könnyen felfejthető t. i. az egy oklevélben előforduló címzésből támadt »Egredii Joannis...« stb.) A donációval igazolják és a használattal; ha a család a XVIII. sz. előtt szerezte nemesi donációját, úgy az 1727. aug. 1. kelt királyi rendelet szerint az ezt megelőző időből kell a használatot okirattal igazolnia. Ez az országos gyakorlat, ezt követi az országos levéltár és előadása alapján a belügyminiszter, mint másodfokú nemesi hatóság. Az előnév használatáról az illetékes vármegye alispánja is adhat bizonyítványt, ha a levéltári közokiratok, gyűlési jegyzőkönyvek az előnév zavartalan használatát tanúsítják. Maga az anyakönyvi kivonat (keresztelőlevél) nem elegendő bizonyíték az előnév igazolásához, mert a lelkészek sohasem vizsgálták az előnévhez való jogosultságot, hanem a bejelentés alapján írták be az adatokat, ez pedig lehetett téves, önkényes esetleg megtevesztő is. Ha generációkon keresztül igazolhatja vele előneve használatát, csatolja be azokat kérvényéhez, mert ilyen esetben a használat kontinuitásának bizonyítására alkalmas dokumentumok.

Nemesség felkutatása céljából minden megfelelő adatot és kutatást szívesen honorálok. A család neve *Jewein*, *Jenevei*, *Jenovay* alakokban fordul elő. Jenvay Géza Wien, IV. Mühlg. 13.